

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1862.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 302.

ΠΕΡΙ
ΤΩΝ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ἢ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΛΑΣΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΧΑΪΚΗΣ
ΠΕΡΙΟΔΟΥ.
(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 301.)

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὸ Β', εἰ οἱ Ἕλληνες ἦσαν μὲν συγγενεῖς τῶν Πελασγῶν, ἀπεσχίσθησαν ὅμως ἐν Ἀσίᾳ, ὡς φυλάζαντες τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ἐπεὶ τε ἐγένοντο καθ' Ἡρόδοτον. « Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλῶσση μὲν ἐπεὶ τε ἐγένετο, αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι, ἀποσχισθὲν μὲν τοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὼν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμεόμενον, αὐξήται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν, μάλιστα προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν· πρὸς δὴ τῶν ἐμοὶ τε δοκεῖ οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὼν βάρβαρον οὐδαμὰ μεγάλως αὐξήθηται. » (Ἐνθα ἀνωτέρω).

Ἐπὶ Ἡροδότου ἐβρέθη, ὅτι οὐδεμία φυλετικὴ διαφορὰ ἦν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, τῶν μὲν καταγομένων ἀπὸ τῶν Πελασγῶν, τῶν δὲ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους· εἰδείχθη δὲ, νομίζω, ἰκανῶς τὸ ὁμογενὲς τῶν Πελασγῶν καὶ Ἑλλήνων ἐν τοῖς ἑμ-

προσθεν ἐπιβεβαιούμενον καὶ ἐν τοῖς παρ' Ἡροδότῳ Η', 14 πανηγυρικοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁμολογίας τῶν Ἀθηναίων περὶ ὁμαίμων, ὁμογλώσσων, ἐπομένως ὁμογενῶν, κοινῶς ἱερῶν ἡθῶν κτλ. ἀμφοτέρων. Ἐπειδὴ ὅμως δείκνυται διακρίσις τις μεταξὺ τῶν δύο γενῶν, φαινομένη ἐν ταῖς ῥήσεσι τοῦ Ἡροδότου « τὸ μὲν τοῦ Πελασγικοῦ, τὸ δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους » καὶ « τὸ δὲ Ἑλληνικὸν, ἐπεὶ τε ἐγένετο, γλῶσση αἰεὶ κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι, » μένει νὰ ἐξετασθῇ α'.) ἂν ὑπῆρχε καὶ διακρίσις ὑπῆρχε διαφορὰ γλώσσης μεταξὺ τῶν δύο γενῶν β'.) ἂν τὸ Ἑλληνικὸν ἐχρᾶτο τῇ αὐτῇ γλῶσση ἀφ' ἧς τοῦ ἐγένετο καὶ διακρίσις γ'.) τελευταῖον ἂν ἐχωρίσθη τοῦ Πελασγικοῦ ἐν Ἀσίᾳ.

α'.) Ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν ἱστορικῶν ὑπῆρχεν ὄντως διαφορὰ τῆς διαλέκτου (γλώσσης) τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπειδὴ ἐβρέθυμisan ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον πάντα τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἰδίως καὶ νεωτεριστικῶς, ἄρα ἐβρέθυμisan καὶ τὸ τῆς γλώσσης ἰδίωμα· τῶν δὲ λοιπῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος τὸ ἰδίωμα ἦν διάφοροί τινες ἑτεροιώσεις τῆς Αἰολικῆς καὶ Δωρικῆς διαλέκτου, αἵτινες ὅμως καὶ τοι ἑτεροῦται οὐσαί τῆς Ἀττικῆς, ἦσαν ὅμως ἀδελφαὶ ἀπὸ μιᾶς ἀποβρέυσασαι μητρὸς· διὸ καθ' ἕλην τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, ἐλαλοῦντο δύο διαλέκτοι ἢ Αἰολικὴ καὶ ἡ Δωρικὴ κατὰ Στράβ. Η', α, 2

«... Ὅσοι μὲν οὖν (ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι) ἤττον τοῖς Δωριεῦσιν ἐπεπλέκοντο, καθάπερ συνέβη τοῖς τε Ἀρκάσι καὶ τοῖς Ἡλείοις, οὗτοι Αἰολιστὶ διελέχθησαν... οἱ δὲ ἄλλοι μικρὴν τι ἐχρήσατο ἐξ ἄριστον, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἤττον Αἰολίζοντες». Ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν Δωριέων λέγει ὁ Στράβων Η', 433 «Καὶ τοὺς Δωριέας δὲ ὀλίγους ἔντας καὶ τραχυτάτην οἰκοῦντας χώραν, εἰκὸς ἐστὶ τῷ ἀνεπιμικτῷ παρατρέψαι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη πρὸς τὸ μὴ ὁμογενεῖς ὁμογενεῖς πρότερον ὄντας (τοῖς Αἰολεῦσιν).»

β') Ὁ Ἡρόδοτος δὲ ἐπίστευεν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι (Σπαρτιᾶται) ἦσαν Δωριεῖς, ἐπηλυ ἔθνος ἀπὸ Δωριίδος (Ἡρ. Η', 73 καὶ ἀλλαχοῦ). Δὲν ἐπιλαμβάνομαι ἤδη τοῦ ζητήματος τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν—Δωριέων—ἐκ Δωριίδος εἰς Πελοπόννησον παραπέμπων δὲ εἰς τὴν περὶ τούτου πραγματείαν τοῦ Κ. Κ. Παπαβρῆγοπούλου, ἰδίως ἐν Σελ. 51, ἔνθα λέγει. «Καὶ ὁ πατήρ τῆς ἱστορίας βεβαίως ὁμοίως, ὅτι τὸ Δωρικὸν ἔθνος δὲν προέκυψεν, εἰμὴ ἐν Πελοποννήσῳ. Τῶντι δὲ ὀνόματα συγγενῆ τοῦ τῶν Δωριέων ὀνόματος ἀναφαίνονται ἀνεκαθεν ἐπιχώρια ἐν Πελοποννήσῳ.» Ἐφεξῆς φέρει τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡροδότου Α', 56, καθ' ἣν οἱ Δωριεῖς τῆς Πελοποννήσου ἦλθον ἐκ Δωριίδος, «εἰς Πελοπόννησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη», προσσημεῖσι, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος λέγει μὲν ἐνταυτῷ, ὅτι τὸ Δωρικὸν ἔθνος ἦλθεν ἀπὸ τῆς στερεᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλὰ τοῦτο διότι ὑπῆρχον, ὡς φαίνεται, διάφοροι περὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου παραδόσεις τὰς ὁποίας ὁ ἱστορικὸς ματαίως ἠγωνίζετο νὰ συμβιβασθῇ. Κατὰ τὸν Κ. Παπαβρῆγοπούλου καὶ τὸν Γ. Γροττε, ὃ κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ὁμολογίαν ἔπειται ὁ Κ. Παπαβρῆγοπούλου, Δωρικὴ κατάκτησις ὑπὸ ἔθνους, Δωρικῶν ἰδίᾳ λεγομένου, δὲν ἐγένετο ἐν Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ μᾶλλον φαίνεται γενομένη οἰκάδε πλινθίστησις τις πελοποννησιακῆς τινος ἀριστοκρατίας, ἥτις ἐπαγίωσε τὸ κράτος τῆς ἐν μόνῃ τῇ Σπάρτῃ διὰ τοῦ παραδόξου Λυκούργειου λεγομένου πολιτεύματος. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς νομοθεσίας ταύτης τὰ πάντα ἐστράφησαν ἐπὶ τὸ ἀρχαιοτρόπον πολέμου ἢ ἑξάσκησης τῶν Σπαρτιατῶν ἐξορισθέντων τῶν ἄλλων πάντων καὶ τὸ γλωσσικὸν ἄρα ἰδίωμα ἔμεινε καὶ αὐτὸ ἀρχαιοτρόπον, ὡς φαίνεται ὄντως ἢ λίαν ἀρχαίως Δωρικὴ διάλεκτος.

Συμπεραίνω λοιπὸν, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος πιστεύων Δωριέων καθόδον καὶ κατάκτησιν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἰδίως ἐν Σπάρτῃ, ἀρχαίως αὐτῶν Δωριέων υἱὸν τοῦ Ἑλλήνου (Ἡρ. Α', 56), ἐξ οὗ τὸ Δωρικὸν ἔθνος (οἱ Λακ. Σπαρτιᾶται) θεωρεῖται Ἑλληνικὸν (Ἡρ. Γ', 56). Πιστεύων ὅτι τὸ Δωρικὸν (δηλ. τὸ Ἑλληνικὸν ἰδίως ἐνταῦθα) ἀποσχισθὲν τοῦ Πελασγικοῦ ἐπὶ Δευκαλίωνος (δηλ. ἀρχαιοτάτα) οἴκει γῆν τὴν Φθιώτιν

(ἐν Θεσσαλίᾳ), ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἑλλήνου τοῦ Δευκαλίωνος, οἴκει τὴν ὑπὸ τὴν Ὀσσαν καὶ Πήλιον χώραν (ἐν Θεσσαλίᾳ) καλυμένην Ἰστιαιώτιν. Ἐκ δὲ τῆς Ἰστιαιώτιδος, ὡς ἐξανεστή ὑπὸ Καδμείων, οἴκει ἐν Πίνδῳ Μακεδὸν καλούμενον. Ἐνταῦθα αὐθις εἰς Δρυοπίδα (τὴν ἄλλως Δωρίδα) μετέβη, καὶ ἐκ ταύτης οὕτω εἰς Πελοπόννησον ἐλθὼν Δωρικὸν ἐκλήθη» πιστεύων, λέγω, ταῦτα ὁ Ἡρόδοτος, ἐθεώρει τοὺς Δωριεῖς (Σπαρτ. Ἑλληνας, ὡς εἴρηται) τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχοντας ἀπὸ Θεσσαλίας, καταγομένου δὲ ἀπὸ Δώρου τοῦ Ἑλλήνου τοῦ Δευκαλίωνος, διὸ καὶ αὐτοὺς ἰδίως Ἑλληνικὸν γένος ὑπελάμβανε. Βλέπων δὲ τὸ ὄντως τραχὺ καὶ ἀκατόριστον τῆς Δωρικῆς διαλέκτου τῆς λαλουμένης ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ κατ' οὐσίαν οὐσης τῆς αὐτῆς τῆ Ἀττικῆ καὶ ἀντιπαραβάλλον αὐτὴν πρὸς τὴν τῶν Ἀθηναίων ἰκανῶς καὶ ἰδιορρυθμῶς διαμεμορφωμένην, ἀντιπαραβάλλον τὸ ἀρχαιοτρόπον τῆς Δωρικῆς πρὸς τὸ εὐρυθμὸν τῆς Ἀττικῆς, εὐλόγως, νομίζω, τῷ ἐφάνη, ὅτι οἱ Ἕλληνες (Δωριεῖς Σπαρτιᾶται κατ' αὐτὸν), διατηροῦντες ἐπὶ τοσοῦτον, καιρὸν δι' οὗς εἰρήκαμεν λόγους, τὸ τραχὺ καὶ ἀρχαιοτρόπον ἰδίωμα, χρῶνται ἀείποτε καὶ ἐξ οὗτο ἐγένοντο τῇ αὐτῇ γλώσσῃ (διαλέκτῳ) τοιαύτη ἐκ παραβολῆς διαφορά ἤθελε πείσει πάντα νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ Δωριεῖς (Σπαρτιᾶται) ἀρχαίως, ὡς καὶ τῶντι ἠρχαίως. Τοῦτο δὲ μὴ δεικνύη φυλετικὴν τινὰ διαφορὰν καθ' Ἡρόδοτον; Οὐχὶ βεβαίως, ἀφοῦ αὐτὸς οὗτος ἐβεβαίωσε τὸ ὅμαιμον τοῦ Ἑλληνικοῦ, καὶ ὁμόγλωσσον κτλ. Τοῦτο γίνεται καὶ εἰς πολλὰς τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, αἱ τινες λαοῦνται ὑπὸ λαῶν ἀδελφῶν μὲν, ἰκανῶς δ' ἐξηλωμένων, ὧν τινες μὲν ἔχουσιν αὐτὴν διαμεμορφωμένην καὶ ἀνεπτυγμένην οὕτως, ἄλλοι δ' ἄλλως κατὰ τὴν παρ' ἐκάστοις ἀνάπτυξιν καὶ μόρφωσιν.

γ') Τούτων οὕτω θεθέντων ἐναπολείπεται ἤδη τὸ ποῦ ἄρα ἀπεσχίσθη τὸ Ἑλληνικὸν τοῦ Πελασγικοῦ. Καὶ τοι τοσοῦτων περὶ αὐτῶν ποικίλων καὶ ἀντιπρατικῶν συστημάτων ὄντων, νομίζω τὸ ὁμογενεῖς εἰδείχθη ἤδη τούτου δὲ δειχθέντος ὁ ἀποσχισμὸς ἢ ἡ ἀπόσπασις τοῦ μὲν ἐκ τοῦ δὲ ἠδύνατο γενέσθαι μᾶλλον ἐν Θεσσαλίᾳ ἢ ἐν Ἀσίᾳ κατ' ἄλλο σύστημα. Ἐκείνο ὅπερ ἤθελεν ἐπιτείνει μᾶλλον τὴν ἰδέαν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἐν Ἀσίᾳ εἶναι, νομίζω, τὸ τῆς γλώσσας, περὶ οὗ ἤδη ἰκανῶς εἴρηται, ὥστε δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῇ χωρισθὲν ἐν Ἀσίᾳ ἀλλὰ ἠδύνατο ἐν Θεσσαλίᾳ μοῖρᾳ τις τῶν Πελασγικῶν τυγχάνουσα καὶ κατ' ἀρχὰς ἀσθενῆς οὕσα, ἐν ἀσθενεῖ καὶ ἀπὸ μικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὀρμηόμενον, νὰ ἀναπτυχθῇ βαθμηδὸν, τὸ δὲ ὄνομα αὐτῆς ὅπως δῆποτε, ἢ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτήρος ἢ ἄλλως νὰ διαδοθῇ καὶ νὰ ἐκνικήσῃ βεβαίως διὰ πολλοῦ χρόνου. Ἐὰν ἀπ' ἐτέρου ὑποθέσωμεν τὴν ἀπόσχισιν ἐν Ἀσίᾳ, χα-

λαροῦμεν ἰκανῶς τὸν δεσμόν τῆς γλώσσας, καὶ τὴν ταυτότητα καὶ συγγένειαν οὖσαν καταφανεστάτην ἄλλως καὶ μεγίστην, ἕνεκα τῆς μετὰ διαφορῶν φυλῶν μίξεως καὶ συγχωνεύσεως καὶ τοῦ μακροχρονίου ἔπειτα ἀντιβαίνοντος ἀντικρου εἰς τὴν παράδοσιν, ἰδίᾳ εἰς τὸν Ὀμηρον εἰς τὸν Ἡσίοδον, εἰς τὸν Θουκυδίδη καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ἡρόδοτον, οἵτινες ἀπλῶς οὐδὲ ὅλως ὑπαίνιττονται ἐπιδρομῆν τοῦ Ἑλληνικοῦ μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀσίας. Οὕτω δὲ, νομίζω, συμφωνῶ μᾶλλον μετὰ τοῦ Ἡροδότου. Λέγω δὲ μετὰ τοῦ Ἡροδότου, διότι ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι Δωριεῖς δὲν ἐπῆλθον εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὅτι ἡ Δωρικὴ κατάκτησις πρέπει νὰ θεωρηθῇ οἶα ὑπὸ Γρότε καὶ Κ. Παπαβρῆγοπούλου, ὅπερ πιθανώτερον, τότε βεβαίως τὸ Ἀττικὸν ἰδίωμα ἰδιορρυθμῶς ἀναπτυχθὲν διέφερον ἰκανῶς πάλιν κατὰ τὸν ἐξωτερικὸν τύπον τοῦ ἀρχαιοτρόπου αἰολίζοντος ἢ δωρίζοντος ἰδιώματος τῶν Σπαρτιατῶν καὶ λοιπῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (ἐνθα ἀνωτέρω). Καὶ τοῦ Ἡροδότου δὲ ἡ γνώμη κατ' οὐσίαν εἶναι πολλὰ συμφωνοῦσα. Οὕτω δὲ ἀπαλλαττόμεθα τῆς ἀνάγκης ἵνα θεωρήσωμεν τοὺς Λακεδαιμόνιους Δωριεῖς ἢ γένος ἰδίως Ἑλληνικὸν, ὡς πιστεύει ὁ Ἡρόδοτος, ὅστις ἄλλως ἐβλεπεν ἴσως τὰς ποικίλας γνώμας καὶ ἐπομένως ἀποσχισμὸν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ ἀλλὰ πρέπει νὰ δεχθῶμεν μᾶλλον, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς Πελοποννήσου, ὡς καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἦσαν τὸ ἀνεκαθεν ὁμογενεῖς τὰ μάλιστα, εἰς οὗς, ὡς καὶ εἰς τοὺς τῆς στερεᾶς μετέπειτα, βαθμηδὸν τῇ ὁμιλίᾳ μετεδόθη τὸ ὄνομα Ἑλληνας. Ὁμολογῶ, ὅτι τοῦτο πείθει με περισσώτερον, διὸ καὶ συμφωνοῦν τῇ ἀληθείᾳ θεωρῶ περισσώτερον.

Μένει ἔτι περίοδος τις τοῦ Ἡροδοτείου χωρίου δεομένη βραχεῖας ἀναπτύξεως. «Πρὸς δὲ ὧν ἐμοί τε δοκεῖ οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως ἀξήθηται». Ὁ Ἡρόδοτος, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ὁμολογεῖ μὲν, ὅτι πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐκαλεῖτο ποτὲ Πελασγία δις ἀνεφέρμεν τοῦτο ἐνταῦθα δὲ λέγων, ὅτι τὸ «Πελασγικὸν—οὐδαμὰ μεγάλως ἀξήθηται» ἐννοεῖ μᾶλλον μὴ ἀξήθησιν τῶν Πελασγῶν ἴσως οὐχὶ τοπικῆν, ἀλλὰ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως νομίζω δὲ, ὅτι εἰς τὴν μὴ ἀξήθησιν καὶ τὸ βάρβαρον αὐτῶν παράγεται ἴσως ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Πελασγῶν, οἵτινες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παραβαλλόμενοι αὐτοὶ τε καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἦσαν βεβαίως τραχεῖς καὶ ἄγροικοὶ καὶ βάρβαροι καὶ ἀσθενεῖς· οὐδὲ ὅλως ὅμως ἀνέρχεται σπουδαίως εἰς τὴν ἀρχαιότητα τὴν Πελασγικὴν, λίαν ἀροθιγῶς μόνον αὐτῆς ἀπτόμενος.

Οἱ προελληνικοὶ λοιπὸν οὗτοι λαοὶ, οἱ καθόλου ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων Πελασγοὶ καλούμενοι, ἦσαν οἱ προελληνεῖς, προπάτορες καὶ λίαν συγγενεῖς

τοῖς Ἕλλησι. Συνεπαγόμενος δὲ ἐκ τῆς Ἀσίας, τῆς vaginæ gentium, ἰκανῶς σοιχεῖα ἀναπτύξεως, οἶον, τὰς πρώτας καὶ ἀπολύτους γνώσεις καὶ τέχνας, ἰδίως δὲ τὴν γεωργίαν, τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν ναυτιλίαν, τὰ πρώτα σοιχεῖα τῆς θρησκείας, τάξιν τινὰ κοινωνικὴν, ὡς δ' εἴπειν, ὅλον τι κοινωνικὸν καὶ θρησκευτικὸν, ἤμελλον ἐν ταῖς νέαις ἔδραις ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ἄλλου κλίματος καὶ σχέσεων μετ' ἄλλων λαῶν, διατηροῦντες ποῦ τὸν ἀρχετύπον ἀσιατικὸν χαρακτήρα, νὰ ἀναπτύξωσιν ἔτι μᾶλλον καὶ ποικιλοτρόπως νὰ διαμορφώσωσι. Τὴν δὲ ἀνάπτυξιν ταύτην διαδεξαμένη ἢ εὐτυχεστέρα μετ' αὐτὴν ἀρχαίῃ περιόδῳ ἀνέπτυξε καὶ ἐξέτεινε ἐπὶ μᾶλλον, ὥστε ἐν τῇ ἀρχαίῃ ἢ ἄλλως ἠρωϊκῇ περιόδῳ καλουμένην βλέπομεν αὐτὴν ἰκανῶς προκεχωρηκυῖαν παρ' αὐτῆς δὲ παραλαβούσα αὐτὴν ἢ ἱστορικὴν περιόδῳ ὑστερον ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω.

Τίς δὲ ἦν ἡ ἐπὶ τῆς Πελασγικῆς περιόδου ἀνάπτυξις; Εἴρηται, ὅτι οἱ Πελασγοὶ μνημονεύονται οἰκήσαντες ἐν Ἠπείρῳ, ἔνθα ὁ τοῦ Διὸς ἐν Δωδώνῃ ναὸς καὶ τὸ χρηστήριον ἐτιμᾶτο μεγάλως· περὶ δὲ τὸν ναὸν ὄκουσιν οἱ παρ' Ὀμήρῳ Ἕλλησι ἢ Σελλοὶ καλούμενοι ὑποφῆται, ἀνιπτόποδες καὶ χαμαινεῦναι. (1) Ἐν Θεσσαλίᾳ, ἔνθα ἡ γεωργία ἰδίως πολὺ ἐπέδωκεν ἐν Βοιωτίᾳ, ἰδίως περὶ τὴν Κωπαΐδα, ἔνθα ἴδρυτο ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ πλουσία πόλις Ὀρχομενὸς ἔδρα τῶν Μινυῶν ἐν Ἀττικῇ, Ἀργολίδι καὶ Σικυῶνι· σποράδην δὲ ἀναφέρονται ὀνόματα ἀρχαιοτάτων τινῶν βασιλέων, οἶον, τὸ τοῦ Ὠρόγου βασιλέως τῆς Ἀττικῆς, 22 ἑκατονταετηρίδας π.Χ., ἐφ' οὗ ἐγένετο ὁ ἐπώνυμος κατακλυσμὸς, εἰς τὸ τοῦ Ἰνάχου βασιλέως τοῦ Ἀργους 49 ἑκατοντ. π.Χ. Βασιλεῖον δὲ ἀρχαιοτάτον καὶ λίαν ἐκτεταμένον ἦν τὸ τοῦ Ὀρχομενοῦ ἐν Βοιωτίᾳ, οὗ οἱ κάτοικοι Μινυαὶ ἦσαν εὐδαίμονες, ἢ δὲ μητρόπολις αὐτῶν διάσημος ἐπὶ πλοῦτῳ (2). Ἡ δὲ περίεξ γῆ ἐκαλλιεργεῖτο ἐπιμελῶς, ὑπόγειοι δὲ ὄχαιοι ἢ τεχνητοὶ ὑπόνομοι εἶχον κατασκευασθῆ, δι' ὧν ἢ λίμνη ἐκοινωνεῖ μετὰ τοῦ Εὐβοϊκοῦ πορθμοῦ, καὶ προϋφύλαττον τὴν χώραν ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν αὐτῆς.

Τῶν χρόνων ἐκείνων διατηροῦνται καὶ μέχρι τοῦδε τῆδε καίεσε οἰκοδομήματα, οὐ μικρὸν βαθμὸν πολιτισμοῦ ἐμφαινόμενα καὶ τὸν θαυμασμὸν κινούντα. Τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα ἢ τείχη ἐκ λίθων ἄργων, ἐκ μεγάλων ἀκατεργάστων τμημάτων πετρῶν, ἀκανονίστως καὶ ἄνευ ἀμμοκονίας συντεθειμένων, μόνον δὲ διὰ τοῦ ἰδίου βάρους συνεχομένων, εἰσὶν ἰδιόζυτοι ἐρυθμοῦ, ὑπὸ δὲ τῶν μεταγενεστέρων ἀπεδίδοντο τοῖς Κύκλωσιν, ἢ μίθεοις ἀνδράσι, διὸ καὶ Κυκλώπεια καταχρηστικῶς

(1) Ὁ Ἄβελ. Μακεδ. 404—402. Δημ. Σεμτ. Ἠπειρ. § 11, 43.

(2) Κ. Παπαρ. Ἑλ. Ἱστορ. Β', 147—Στράβ. θ', 2.

καλούνται. Ο Πυρραϊκός αναφέρει πολλά τοιαῦτα Α', 37, 4, Β', 16, 4, 25, 7, καὶ ἀλλαχοῦ. Τὰ ἔργα ταῦτα, μὴ δεκνύοντα μὲν μεγάλην τῆς τέχνης ἀνάπτυξιν, ἀλλ' ὅμως βιαίαν καὶ ἐπίμονον συνεργασίαν πολυαριθμῶν ἐργατῶν, ἄνευ τῶν ἀναγκαιουσῶν μηχανῶν ἐργαζομένων καὶ ὑπὸ κραταιῶν ἡγεμόνων ἐπιταττομένων εἰς τοῦτο φανερώς δηλοῦσιν ὅτι λεγόμενος θησαυρὸς τοῦ Ἀτρείως, θολοειδὲς οἰκοδόμημα ἐν Μυκήναις, λείψανα τείχους μετὰ πύλης, ἐφ' ἧς δύο λίθινοι λέοντες ἵσανται, φαίνονται ὄντα τὰ πρῶτα ἐν Ἑλλάδι ἔργα τῆς γλυπτικῆς· τὰ ἐν Τίρυνθι τείχη, καὶ ἀλλαχοῦ ὁ θησαυρὸς τοῦ Μινύου ἐν Ὀρχομενῶ ὑπὸ Πυρραϊοῦ θαυμαζόμενος, καὶ ἀλλαχοῦ, παραβαλλόμενα καθ' ὑπερβολὴν βέβαια πρὸς τὰ Αἰγυπτιακά (1) διώρυγες καὶ ὑπόνομοι πρὸς ζήρανσιν ἐλῶν καὶ γονιμοποιεῖν τῆς γῆς αἰγυπτιακόν τι ἀναμνησκουσαι, ἔδοι τὴν συγκοινωνίαν διευκολύνουσαι, πάντα ταῦτά εἰσι βεβαίως ἔργα ἀρχαιοτάτα· ἀλλ' εἰς τίνα αἰῶνα καὶ ὑπὸ τίνος λαοῦ κατασκευάσθησαν ἀδηλον· πιθανόν ἐν τῇ μετὰ τὴν πελασγικὴν ἀρχαίῃ ἢ ἡρωϊκῇ περιόδῳ. Ἐπειδὴ ὅμως εὐρίσκονται ἐν τόποις, ἐν οἷς ἰδίως ἀναφέρεται ὅτι ἔκουν οἱ Πελασγοί, ἀνήκουσι τούτου ἕνεκεν εἰς τὴν Πελασγικὴν περίοδον. (2)

Ἐνεκα τοῦ μεγαλείου αὐτῶν καὶ τῆς πρὸς τὰ αἰγυπτιακὰ ὁμοιότητος εἰκάζουσι τινες, ὅτι ἀνηγέρθησαν ὑπὸ λαοῦ τινος ἱερατικῶς κυβερνωμένου ἢ ἐντελῶς δούλου, διότι ταῦτα συνήθη ὄντα ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀσίᾳ, οὐδόλως ἐμφανίζονται μετὰ τὴν πελασγικὴν περίοδον. Ἐκ δὲ τοῦ γεωργικοῦ μᾶλλον χαρακτηρῶν τῶν Πελασγῶν δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι ἐκυβερνῶντο μοναρχικῶς ἢ μικτῶς, δηλονότι μοναρχικῶς καὶ ἀριστοκρατικῶς. ἔχοντες δὲ θρησκευτικὴν γεωργικὴν χαρακτῆρα ἔχουσαν, ἐλάτρευον θεότητας προεδρευούσας τῶν διαφόρων μερῶν τῆς φύσεως, ὡς θεοτέρας τῶν προϊόντων καὶ σωτέρας παντὸς γεννητοῦ ὄντος, μὴ διδόντες αὐταῖς ἰδιαιτέρα ὀνόματα (Ἡρόδ. Β', 52). Ἰδίως δὲ ἐλάτρευον τὸν Δία, οὗ καὶ μαντεῖον διάστημα ἐν Δωδώνῃ τῆς Ἠπείρου ἦν, αὐτὸς δὲ ὁ Ζεὺς Δωδωναῖος καὶ Πελασγικός, ἔτι δὲ τὴν Γῆν, τὴν μητέρα καὶ δούτειραν τῶν

(1) L. Ross 'Arch. τῶν τεχνῶν Σ. 67 καὶ τὴν 4 σημειώσιν. F. Aldenhoven. Itinéraire descriptif de l'Attique et du Peloponnèse. Athènes 1841. περὶ τῶν Μυκηναίων Σελ. 385—393. περὶ Τίρυνθος—395 καὶ περὶ τῶν λοιπῶν.

(2) 'Ide Das Leben der Griechen und Römer nach antiken Bildwerken dargestellt von E. Guhl und W. Koner. Erste Hälfte: Griechen. Berlin. 1860. S. 58.—'Neuerdings dagegen pflegt man derartige Anlagen als pelagische zu bezeichnen, indem man dieselben als Werke des Pelagischen Volksstammes betrachtet; eine Ansicht, die ihre Bestätigung darin zu finden scheint, dass derartige Denkmäler zumeist an solchen Orten vorkommen, die ursprünglich von jenem Volksstamme in Besitz genommen waren.' ἔτι δὲ Schlosser ἐνθα ἀνωτέρω.

καρπῶν θυσίας δὲ προσέφερον ἀναιμάκτους μᾶλλον ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς· οὐδόλως δὲ φαίνεται παρὰ τοῖς δίοις εὐγενεῖσι Πελασγοῖς συνήθης ἢ ἀνθρωποθυσία. (1)

Ἡ δὲ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ ἐν Ἑλλάδι « ὡς καὶ πανταχοῦ » ὁφείλεται τῇ γεωργίᾳ, ἣτις ἦν ἡ κυριώτερα ἐνασχόλησις τῶν Πελασγῶν, ἐπιδοῦσα ἰδίως εἰς τὰς ταπεινότερας καὶ μᾶλλον διαβρομένας καὶ λιπαινομένας ὑπὸ ποταμῶν πεδιάδας ἀργούς ἢ ἀργούς (ἀργός, ager, acker) καλουμένας· οἷον Πελασγικὸν Ἄργος, Ἄργος ἐν Ἀργολίδι, Βοιωτία καὶ ἀλλαχοῦ (Στράβ. Δ, 5), αἵτινες ἰδίως, ὡς ἔδρα τῶν Πελασγῶν ἐν ταῖς παραδόσεσιν ἀναφέρονται, αὐτόθι ἤγειρον ὀχυρώματα κατὰ τῶν ἐπερχομένων ληστῶν ἐξ ὑπερμεγέθων ἀκατεργάστων λίθων ἄνευ ἀμμοκομίας Λαρίσσης καλουμένας (2) τοιαύτας δεκατρεῖς ἀναφέρει ὁ Στράβων, ὡς εἴρηται μετέρχοντο ἔτι τὴν κτηνοτροφίαν, τὴν πειρατείαν ποῦ, καὶ τὴν θαλασσοπορίαν ἐγίνωσκον ὡς διαπεραιωσάμενοι εἰς Κρήτην, ἐλάσσονα Ἀσίαν, νήσους καὶ Ἰταλίαν.

Φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι ἐν τῇ περιόδῳ ἐκείνῃ τῶν συνεχῶν τῶν λαῶν μεταναστεύσεων οἱ Πελασγοὶ ἐπολέμουν ἔσθ' ὅτε πρὸς τοὺς ἐπερχομένους λαοὺς καὶ ὁμόρους αὐτῶν ἢ κατασκευὴ τῶν Ἀκρῶν ἀρκούντως δείκνυσι τοῦτο ἔτι καὶ τὰ ἀμυντικὰ μέσα αὐτῶν, ἅ τε ἐκτεθειμένον εἰς τὰς ληστρικές συμμορίας· τῶν χρόνων ὅμως ἐκείνων αἱ παραδόσεις δὲν ἐσώθησαν, ἵνα δώσωσιν ἡμῖν εἰδήσιν τίνα περὶ αὐτῶν.

Τὸ κολοσσαῖον τῶν εἰρημένων ἔργων μαρτυρεῖ μὲν πως τὸ ἀσιατίζον αὐτῶν καὶ τὴν ἐξ ἀνατολῶν καταγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ, εἰσὶν ὅμως ἔργα κοινωφελῆ σκοπὸν ἔχοντα καὶ ὅλως ἀντίθετον τῆς κενοδοξίας, ἐξ ἧς κινούμενοι οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου ἀνήγειρον τὰς πυραμίδας καὶ τοὺς ἐγκολλαπτοὺς τάφους κατασκευάζον ὁμοιότητος τις φαίνεται καὶ εἰς τὴν εἰς βίους διαίρεσιν τῶν λαῶν (castes), ὑποφαινομένην πως

(1) Σημειώσιον περὶ τῆς ἀνθρωποθυσίας, ἔτι ὁ μὲν Friedreich (Die Realien κτλ. Σελ. 439 Σημ. 3) λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἴχνος αὐτῆς παρ' Ὀμήρῳ. Τὸ τῶν 12 Τρώων θυσιασθέντων ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἐν τῇ πυρᾷ τοῦ Πατρόκλου, ὡς ἐν πολέμῳ γενόμενον, δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἀνθρωποθυσίαν.—'Ἰγὴ ἔμως αὐτῆς ἀρχαιοτάτα ὑπάρχουσιν ἰκανὰ ἐν ταῖς παραδόσεσιν, οἷον, αἱ τῷ ὄρχομενῶ Δι' Ἰαφυστίῳ, αἱ τῶν θυγατέρων τοῦ Λέω, τοῦ Ἐρεχθίδος, τῆς Ἰφιγενείας καὶ τοῦ Μενοικέως· ἔτι αἱ παρὰ τοῖς Ἀρκάσι γενόμεναι μέγχοι τῆς 2 μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους. Αὗται ἔμως ἦσαν μᾶλλον ἐξίλαστικαὶ θυσίαι πρὸς ἐξίλειψιν τοῦ ὄργισθέντος θεοῦ ἢ πρὸς ἀποτροπὴν κακῶν ἐπερχομένων οὐχὶ δὲ καὶ τιμητικαί. Τὸ δὲ παρὰ τοῖς Ἀρκάσι γενόμενον (Παυσ. Η', 38, 7) δείκνυσιν ἴσως τὸ ἀναλλοίωτον τῶν Ἀρκάδων Πελασγῶν ἀνέκταθεν. Schömann. Gr. Alt. 2 Band S. 222—223.

(2) Λεξικὸν Passow καὶ Rost ἐν λέξει.

ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς σκοτεινοτάτοις ἐκείνοις χρόνοις (4). καθόλου δὲ ἡ Πελασγικὴ περίοδος διακρίνεται τῆς μετ' αὐτὴν, ὡς τὰ κυκλώπεια οἰκοδομήματα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπομένης περιόδου ἀνεγερθέντα. Διότι ἐν τῇ ἀκριβεστέρῃ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος οὐ μόνον μνεῖα ἱερατικῆς τινος τάξεως δὲν γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι, τῷ ἀρχαιοτάτῳ σωζομένῳ Ἑλληνικῷ ποιήματι, οὐ μόνον οἱ ἱερεῖς ἐξουσίαν τινὰ δὲν ἔχουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ τῶν λαῶν ἡγήτορες ἔχουσι καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην. Ἡ ἐν τοῖς ἔπεσι ἱστορία τῶν Ἑλλήνων δείκνυσι πρῶτον ἀμέσως μετὰ τὴν πελασγικὴν ἐξεληθῶσαν. Τοσοῦτον δὲ διαφέρει ἡ μία τῆς ἄλλης, καὶ τοσοῦτον αἱ παραδόσεις τῆς πελασγικῆς ἦσαν ξένηι τοῖς Ἕλλησιν, ὥστε οἱ ποιηταὶ μετὰ ταῦτα οὐδὲν ἀναφέρουσιν αὐτῆς, οὐδὲ οἱ ἱστορικοὶ τι πλέον ἀνεζήτησαν· τούναντίον δὲ περὶ τῆς μετὰ ταῦτα τῆς ἀρχαίῃς λεγομένης· αὕτη ἐθεωρεῖτο ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Ἑλλήνων, ἐξ αὐτῆς δὲ οἱ ποιηταὶ ἠρύσθησαν τὴν ὕλην τῶν ποιητικῶν ἔργων τῶν.

Περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὑπὸ τῶν μετέπειτα ἀναφερομένων ξένων ἀποίκων Κέκροπος ἐξ Αἰγύπτου (1582 π. Χ.) εἰς τὴν Ἀττικὴν, Κάδμου ἐκ Φοινίκης εἰς Βοιωτίαν (1519) Δαναοῦ ἐξ Αἰγύπτου εἰς Ἄργος, καὶ Πέλοπος ἐκ Φρυγίας εἰς Ἠλιδα τῆς Πελοποννήσου, λέγομεν σχεδὸν βεβαίως, ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας Ἑλληνικὰς παραδόσεις, ἦσαν φαίνεται, μυθεύματα πλασθέντα μετὰ ταῦτα, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐσχετίσθησαν μετὰ τῶν λαῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. ἴσως ἐκπροσωπεῖται δι' αὐτῶν ἡ ἀρχαιοτάτα ὑπάρξασα σχέσηις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς. (2)

Ὅτι ἰκανῶς ἐπενήργησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀνατολὴ καὶ ἰδίως ἡ Φοινίκη, ὡς οἰκουμένη ὑπὸ λαοῦ ναυτίλου καὶ ἐμπορικοῦ, καὶ ὅτι οἱ προελληνικοὶ λαοὶ παρ' αὐτῶν παρέλαβόν τινες γνώσεις καὶ τέχνες, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (Α', 8) Φοινίκες εἶχον κατοικήσει τινὰς τῶν Κυκλάδων νήσων, ἔτι δὲ τινὰς τῶν ἀκτῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἡπείρου. Ἐπίσης ἐν Κύπρῳ, καὶ Κρήτῃ ἱκανοὶ Φιλισταῖοι, συγγενεῖς τοῖς Φοίνιξι, μετὰ τὴν τῶν Ἰκσῶς ἐκβολὴν ἐξ Αἰγύπτου πιθανόν· οἱ τεχνῆται Τελχῖνες ἦσαν ἐν Ρόδῳ, ἦσαν Φοινίκες· καὶ ἀλλαχοῦ φαίνονται Φοινίκες· ἀδηλον ὅμως πόσον ἦν τὸ ἐκασταχοῦ στοιχεῖον. Ἐν Θήρᾳ ἔτι, Μήλῳ, Ἀθήνῳ, Σαμοθράκῃ Θάσῳ, ἐνθα πρῶτοι ἀνεκάλυψαν μεταλλεῖα χρυσοῦ. Ἀναμφίβως οἱ Φοινίκες ἐθαλασσοκράτου ἀρχαιότερον τῶν Ἑλλήνων καὶ πολὺ

(1) Κ. Π. Ἑλ. Ἱστ. Α', 75—

(2) Schlosser ἐνθα ἀνωτέρω. Κ. Παπαρῶ. Ἑλ. Ἱστορ. Α' Σελ. 43—56 ἰδίως.

πρὸ αὐτῶν εἶχον πολιτισθῆ. Ἐπεμίνυντο δὲ καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἅτε ναυτίλοι ὄντες καὶ δι' ὄλων τῶν θαλασσῶν ποντοποροῦντες, εἶχον μὲν ποῦ πρακτορεῖα πρὸς ἐμπορίαν, ποῦ δὲ καὶ κατακτήσεις τινὰς ἴσως ἐν τῇ χώρᾳ ἐποίησαν, οὐ μόνον ἐμπορεύματα, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὰς ἰδέας μεταδιδόντες. Τὰ Κῦθηρα κατελήφθησαν ὑπὸ Φοινίκων μετ' ἐρχομένων αὐτόθι ἀλιεῖαν πορφύρας καὶ βαφικὴν καὶ διαδόντων τὴν λατρείαν τῆς Ἀφροδίτης, ὅθεν διεδόθη καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Τὰ λίαν τιμώμενα, καὶ ἰδίως ἐν Ἀθήνῳ καὶ Σαμοθράκῃ τελούμενον Καβείρια μυστήρια φαίνονται φοινικικῆς καταγωγῆς ὄντα καὶ τοῖς αὐτόθι οἰκοῦσι μεταδοθέντα μεμιγμένα πως ὅμως, ὡς καὶ ἡ τῆς Ἀφροδίτης λατρεία, μετὰ ἐγγωρίου στοιχείου. (1). Ἡ δὲ θαλασσοκρατία τῶν Φοινίκων φαίνεται λίαν πρωίμως παυσαμένη. Ὅπως δὴποτε ἂν θεωρηθῆ ὁ Μίνως μυθικός βασιλεὺς τῆς Κρήτης τρεῖς γενεὰς περίπου πρὸ τῶν Τρωϊκῶν (Θουκ. Α', 8), ἐν Κρήτῃ ἀνεφάνη δύναμις θαλασσία ἰκανῶς ἰσχυρὰ, ἐκβαλοῦσα αὐτοῦς τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης.

Ὅστε ἀναμφίβως οἱ Φοινίκες πρωτόμωτατα ἐσχετίσθησαν μετὰ τῶν προελληνικῶν λαῶν ὅτι δὲ πρόσωπα ἢ ἀποικοὶ ἀπέκησαν ἐκ Φοινίκης, Αἰγύπτου καὶ ἀνατολῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ταῦτα βεβαίως ἀνήκουσιν εἰς τὴν χώραν τῶν μύθων, οὐδὲ δύναται νὰ πιστευθῶσι ποτε· διότι λεγόμενα ὑπὸ ἰκανῶς μεταγενεστέρων συγγραφέων, καὶ ὧν οὐδ' ἴχνος φαίνεται ἐν τοῖς Ὀμηρικοῖς ἔπεσι, εἰσὶ μᾶλλον Πελασγικαὶ ἢ προελληνικαὶ παραδόσεις. Οἱ οἰκιστὰι τῶν πόλεων ἢ διαμνησθῶν καὶ νομοθεταὶ τῶν πρώτων ἀνθρώπων ἐν τοῖς Πελασγικοῖς μύθοις κείμενοι, μετεπλάσθησαν ἔπειτα εἰς ἥρωας Ἕλληνας· μετὰ ταῦτα δὲ ἐκ τῆς τῶν Ἑλλήνων προθυμίας, ἵνα θαυμαστώσωσι τὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἱστορίας τῶν, μετεβλήθησαν εἰς ἐπὶ λυδὰς ἔξωθεν, ἐκ Φοινίκης δηλονότι, Αἰγύπτου καὶ Ἀσίας.

Ἐκ τούτων ἀπάντων νομίζω, ὅτι μετὰ βεβαίωτητος ἰκανῆς ἐξάγεται, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀρχαιοτάτα εἶχε σχέσιν μετὰ τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου· ὅτι ἀποικίαι ἰδίως αὐτῆς ἐν Ἑλλάδι οὐδόλως ὑπῆρχον ἐπὶ Ὀμήρου (καὶ ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν)· τοῦλάχιστον ἐν τοῖς ἔπεσι οὐδόλως μνεῖα αὐτῶν γίνεται, ἐνῷ τῆς ἐμπορίας αὐτῶν πολλάκις. Ὅτι οἱ προελληνικοὶ λαοὶ ἔφερον ἐξ ἀνατολῆς τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἰδιορρυθμῶς ἀνεπτύξαν αὐτὸν καὶ τὴν γλῶσσαν, μὴ δαμνισθέντες μεμορφωμένον πολιτισμὸν ἢ σοφίαν ἐκ

(1) Περὶ τῶν Καβείριων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς μυστηρίων ἴδε Schömann's griesh. Alterth. 2 Band S. 59—362 Die Samothrakischen Mysterien ἰδίως δὲ Preller's griech. Mythologie I. Band (2te Aufl.) Anhang. Die Kabiren und Kabirmysterien s. 660—673.

τῆς Ἀνατολῆς, ὡς τινες διατείνονται, ἀλλὰ μορφώσαντες αὐτοὶ αὐτὸν ὡς δεῖνται ἐκ τοῦ ἐλευθερίου πολιτικοῦ ὄργανισμοῦ καὶ τῆς γλώσσης, ἥτις οὐσα ἡ ἀρμονικωτάτη καὶ εὐγενεστάτη ὄλων τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, δὲν εἶναι βεβαίως πρῶτον τῆς συμβολῆς τῶν τραχειῶν καὶ βαρβάρων γλωσσῶν τῆς Φοινίκης καὶ Αἰγύπτου. Ὅτι τὰ περὶ τῶν ἀποίκων μυθεύματα εἰσι μεταγενέστερα πλάσματα ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ μόνον σκοπῷ πλασθέντα· τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος παρέλαβόν τινα παρὰ τῶν Φοινίκων, οἷον τὴν ἀλφάβητικὴν γραφὴν, μέτρα τινα καὶ σταθμά· δὲν παραδέχομαι ὅμως, ὅτι ἔλειπον πάντως τοῖς ἱκανῶς προκεχωρημένοις ἐκείνοις λαοῖς μέτρα καὶ σταθμά, πιθανὸν καὶ γράμματα (1). Ὅτι τέλος οἱ προελληνικοὶ οὗτοι λαοὶ, ἄλλως Πελασγοὶ καλούμενοι, ἐξ Ἀσίας ἐλθόντες ἦσαν οἱ προπάτορες καὶ συγγενέστατοι τοῖς Ἑλλήσι τοῖς μετὰ ταῦτα· ὅτι τὸ τῶν Πελασγῶν ὄνομα κατὰ τὴν 15 π. Χ. ἑκατονταετηρίδα οὐκ οὐδ' ἀνθ' ὅτου σχεδὸν ἀπέστη, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἕτερον ὄνομα ἐν Ἑλλάδι, τὸ τῶν Ἀχαιῶν, φαίνεται ἐπικρατέστερον, ἐκείνου μόνου ἐνιαχοῦ φαινομένου· νέα δὲ ἕκτοτε πολιτικὴ ἀναδιοργάνωσις φαίνεται ἀναπτυσσομένη ἀντίθετος οὕτως εἰπεῖν τῆς προηγουμένης. Ἰσως ἡ μεταβολὴ αὕτη ἐγένετο ἐξ ἐσωτερικοῦ τινος σάλου μᾶλλον, πιθανῶς ἐκ τῆς καταβολῆς τοῦ ἀσιατίζοντος μᾶλλον ἱερατικοῦ καὶ δυναστικοῦ συστήματος, καὶ οὐχὶ ἐξ ἐξωτερικῆς τινος ἐπιδρομῆς νέου ξένου στοιχείου. Ὅπως δὲ ποτε ὅμως ἡ γενομένη ἀνάπτυξις τῆς πελασγικῆς ἐκείνης σκοτεινῆς περιόδου ἐχρησίμευσεν ὡς βῆσις εἰς τὴν μετὰ ταῦτα περίοδον, ἥτις ἔτι μᾶλλον ἀνέπτυξε καὶ ἐμόρφωσεν αὐτήν· ἡ δὲ περίοδος αὕτη ἀρχομένη περίπου ἀπὸ τοῦ 1400—900 Π. Χ. καλεῖται ἀρχαῖα δι' ὅν εἰρηται λόγον, ἐτι δὲ ἡρώϊκη, εἰς ἣν ἦδη ἐρχόμεθα.—

(Ἐπιτετα συντέχεια.)

ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Περὶ τοῦ « ἄλλη ἄλλω γλώσσα
μεμιγμένη. »

Ἐν Ἰλ. Β', 803 ἀναγινώσκειται πολλοὶ γὰρ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἐπικούροι, ἄλλη δ' ἄλλων γλώσσα πολυπερέων ἀνθρώπων, τοῖσιν ἕκαστος ἀνήρ σκηνιέτω, οἷς περ ἄρχει, τῶν δὲ ἐξηγεῖσθαι κοσμησάμενος πολίτας. » Σημειώτερον ἂν ὅτι πάντοτε οἱ Τρῶες διακρίνονται παρὰ τῷ ποιητῇ εἰς ἰδίως Τρῶας καὶ εἰς ἐπικούρους. Τρῶες ἰδίως λέγον-

ται οἱ κάτοικοι τοῦ Ἰλίου καὶ τῶν πέριξ εἰς στενωτέραν σημασίαν τῆς λέξεως, εἰς δὲ πλατυτέραν λέγονται οἱ πλείστοι λαοὶ καὶ ἄριστοι βεβαίως περὶ τὴν Τροίαν, πρὸς Ἑλλησποντον Φρυγίαν, Μυσίαν, ὧν οἱ ἡγεμόνες ἦσαν ὑποτελεῖς τῷ Πριάμῳ. Τῶν ἐπικούρων ἐκ πολλῶν μερῶν μακρόθεν κεκλημένων (πολυκλήτων), ἐκ Θράκης ἀπ' Ἄξιου εὐρυρέοντος, ἐκ Παιονίας, ἐκ Παφλαγονίας ἐξ Ἀλιζώνων, ἐκ Μυσίας, ἐκ Φρυγίας, ἐκ Μαιονίας (Λυδίας) ἐκ Καρίας, καὶ τηλόθεν ἐκ Λυκίας Ζάνθου ἀπο δινθέντος, βεβαίως ὡς πολυπερέων, καὶ ἑτεροεθνῶν καὶ ἀλλογενῶν αἱ γλώσσαι πάντως ἦσαν διάφοροι· καὶ αὐτοὶ δὲ ἦσαν ἑτερογενεῖς πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς Τρῶας τινές. Τοῦτο σημειοῖ καὶ ὁ Crusius αὐτόθι καὶ ὁ Εὐστάθιος (ἐκδ. Ῥώμης Τόμ. 4 Σελ. 349) « τὸ δὲ ἄλλων ἄλλη γλώσσα, οὐχ ὁμογενεῖς εἶναι δηλοῖ τοὺς ἐν τῇ Τροίᾳ, (δηλ. ἐπικούρους διότι περὶ αὐτῶν ὁ λόγος) οὐδ' ὁμογλώσσους· δὴ καὶ βαρβαρικώτερον ἐν τοῖς ἐξῆς κλάζουσι. » Εἰς ταῦτον φέρει καὶ τὸ ἐν Ἰλ. Δ, 436. Ἔς Τρῶων ἀλαλητὸς ἀνά στρατὸν εὐρὺν ὁρώρει· οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμοῦς θρόος οὐδ' ἴα γῆρυς, ἀλλὰ γλώσσα ἐμέμικτο, πολὺ κλητοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες. » Ἐνταῦθα παρατηρητέον, ὅτι Τρῶας ἐνοεῖ ὁ ποιητὴς πάντας τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐχθροὺς Τρῶας καὶ ἐπικούρους· ἡ δὲ γλώσσα τῶν ἐπικούρων, ὡς δεδηλωται, οὐκ ἦν μία γῆρυς, οὔτε μία φωνὴ καὶ ἡ γλώσσα ἦν ἀνάμικτος περὶ τοῦτου ὁ Εὐστάθιος (αὐτόθι Σελ. 494) « Ὁ γὰρ πολὺς στρατὸς (τῶν Τρῶων) ἀκόσμως ἔχων καὶ πολὺν ἀπετέλει θόρυβον, οὗ τὴν αἰτίαν ἀριδηλότερον ὁ ποιητὴς ἀποδιδούς, φησί· οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμοῦς θρόος, οὐδ' ἴα γῆρυς· ἀλλὰ γλώσσ' ἐμέμικτο, πολὺ κλητοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες, ἦγον ἐκ πολλῶν συγκαληθέντες γλωσσῶν. Οἱ γὰρ Ἕλληνες, ὡς ὁμογλωσσοὶ οὐ πολὺ κλητοὶ, βραχὺ τι κατὰ τὰς διαλέκτους διαφέροντες καὶ οὐδὲ τοῖς τόποις πολυπερέες καὶ πάνυ μακρὰν διστοῦτες. » Ἐξ οὗ καταφαίνεται, ὅτι τὸ ἐπὶ Ὀμήρου ὁμογλωσσοὶ καὶ ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνων παρετήρησεν ὁ Εὐστάθιος, ἐτι δὲ καὶ τὰς βραχυτάτας πάνυ παραλλαγὰς περὶ τὴν γλώσσαν, ὅπερ ἦν ἐπομένον καὶ τῶν μεταναστάσεων ἕνεκα καὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς διαφόρου ἀναπτύξεως. « Οἷος δὲ ὁ θροῦς τῶν διαφόρων γλωσσῶν (ἐξακολουθεῖ ὁ Εὐστάθιος) ἴσασιν οἱ πεπειραμένοι· παρ' οἷς ἐγνωσται καὶ ὡς τὸ τῶν ὁμογλωσσῶν ἀνάμικτον ὅτε διαφόροις μερίζονται γνώμαις, παραβολῆς δεῖται Ὀμηρικῆς παριστάσεως ἐναργῶς ἡλικὸν κλάζουσιν. Ἐνταῦθα δὲ νοητέον, καὶ ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς σιωπᾷ, ὅμως τὸ πρᾶγμα νοεῖν δίδωσιν, ὡς οἱ Τρῶες ἐν τῷ δημηγορεῖν, ὑποβολεῦσιν ἐχρῶντο, ὅ ἐστιν ἐρμηγεῖσι· οὐ γὰρ αἱ, ὡς ἐξέβηθη, μεμιγμέναι γλώσσαι συνίεναι ἄλλως εἶχον τοῖς Ἑ-

κτορος τυχὸν ἢ Ἀντήνορος ἐν κοινῷ δημηγορεῖν. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν ἐπικούρων· δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ εἰπώμεν τὸ αὐτὸ περὶ τῶν ἰδίων Τρῶων. Οὐδὲν ἀπαντᾷται παρὰ τῷ ποιητῇ, ὅπερ δεῖκνυσι τοῦτο· τούναντίον ὅμως ἔχομεν πλείστα παραδείγματα, ἐν οἷς καταφαίνεται, ὅτι ἄνευ ὑποβολῆς ἢ ἐρμηνείας διελέγοντο οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς Τρῶας· πρῶτον μὲν αἱ σταλεῖσαι πρὸ τοῦ πολέμου πρεσβεῖαι ὡς ἡ τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ Μενελάου, οὗς ἐξένισεν ὁ Ἀντήνωρ, ὅστις πάντως ἐνόει τὴν γλώσσαν αὐτῶν· ὅταν λέγῃ ὁ Ἀντήνωρ, « ἦτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν παῦρα, μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολὺ μῦθος, οὐδ' ἀφαιμαρτοεπῆς, εἰ καὶ γένει ὕστερος ἦεν. Ἐνταῦθα σημειοῖ καὶ ὁ Crusius οὐδ' ἀφαιμαρτοεπῆς— er verfehlte im Reden nie seinen Zweck. d. i. er schwatzte nichts Eitles. « Ἄλλ' ὅτε δὴ ῥ' (Ὀδυσσεὺς) ὅπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἴει καὶ ἔπεα νηϊάδεσσιν εὐκίετα χεῖμερήσιν οὐκ ἂν ἔπειτα Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος » πρβλ. Ἰλ. Δ, 437 Ἀ 120— ἔνθα οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀντιμάχου, ἐνὸς τῶν ἐπιστῆμων Τρῶων, Πείσανδρος καὶ Ἰππόλοχος, ληφθέντες ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες « Ζώγρει Ἀτρέως υἱέ, σὺ δ' ἄξια δέξαι ἄποινα· πολλὰ δ' ἐν Ἀντιμάχῳ δόμοις κειμήλια κεῖται, χαλκὸς τε, χρυσὸς τε πολὺ κλητὸς τε σίδηρος » ἔνθεν δηλοῦται, ὅτι οἱ γουναζόμενοι καὶ ἰκετεύοντες οὗτοι παῖδες τοῦ Ἀντιμάχου συννοοῦντο κάλλιστα μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἄνευ ὑποβολῆς καὶ ἐρμηνείας, ὅστις ἀποκρίνεται αὐτοῖς « Εἰ μὲν δὴ Ἀντιμάχῳ δαίφρονος υἱέες ἐστέ κτλ. » — καὶ ἐκ τοῦ συχναῖς ἀπαντωμένου, « Κέκλυτε μευ Δαναοὶ τε Τρῶές τε » ἐκατέρωθεν λεγομένου. Αἱ σχέσεις οἱ διάλογοι καὶ πλείστα ὅσα δεικνύουσι τὸ ὁμογλωσσὸν τῶν Ἑλ. καὶ Τρῶων, ἵνα μὴ ἀναφέρω τὸ ὡς μυθῶδες θεωρούμενον τοῦ Εὐριπίδου (Ἐκάβη 236) περὶ τοῦ Ὀδυσσεὺς. Ἰσπερ δυνάμεθα εἰπεῖν εὐλόγως πάνυ, ὅτι οἱ Τρῶες ἰδίως, τοῖς Θραξίν ὑπαγόμενοι, συγγενεῖς ἦσαν τοῖς Ἑλλήσι, οἱ δὲ σύμμαχοι ὡς τηλεκλητοὶ ἦσαν ἑτερογλωσσοὶ καὶ ἑτεροίας εἶχον διαλέκτους.

Περὶ τῶν λαῶν τῆς Κρήτης.

Ἐν Ὀδυσ. I, 172 ὁ Ὀδυσσεὺς πρὶν ἢ γνωρισθῆ εἰς τὴν σύζυγόν του ἐν Ἰθάκῃ, λέγει πρὸς αὐτήν, ὅτι δὴθεν κατάγεται ἐκ Κρήτης, καὶ εἶναι υἱὸς τοῦ Δευκαλίωνος υἱοῦ τοῦ Μίνωος· ὅτι « Κρήτη τις γαί' ἐστὶ μέσῳ ἐν οἴνοπι πόντῳ, καλὴ καὶ πείρα, περιβόητος, ἐν δ' ἀνθρώποι πολλοὶ, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐνήκοντα πόλιες— ἄλλη δ' ἄλλω γλώσσα μεμιγμένη. Ἐν μὲν Ἀχαιοὶ, ἐν δὲ Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες, Δωριεῖς τε τριχάϊκες, διότι τε Πελασγοί. » Σημειώτερον δὲ, ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ, (Ἰλ. Β, 645—

653) ἔνθα γίνεται λόγος περὶ Κρητῶν, οὐδὲν τοιοῦτον οὔτε περὶ τῆς ἀναμίξεως τινῶν γλωσσῶν, οὔτε περὶ τῶν ἐθνῶν μνημονεύεται, ἀλλ' ὅτι Κρητῶν Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν, — Μηριόνης τε, τοῖσι δ' ἄμ' ὀγδώκοντα μέλαινα νῆες ἔποντο. » ἐξ οὗ δὴ δὴλον γίνεται, ὅτι ἐνταῦθα (ἐν τῷ Καταλόγῳ) φυλετικὴ τις διαφορὰ δὲν φαίνεται. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Κατάλογος φέρει ἔχνη τινὰ νοθείας, περὶ ὧν θέλω λαλήσει ἐν τῷ Β' μέρει τῆς πραγματείας μου, ἀρκούμαι ἤδη εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ προεκτεθέντος χωρίου τῆς Ὀδυσσείας. Παρατηρῶ πρῶτον, ὅτι ὁ Ὀμ. διακρίνει ἀνθρώπους ἀλλογλώσσους ἢ ξενογλώσσους, ἀποκαλῶν αὐτοὺς ἀλλοθρόους ἀνθρώπους, ὅπερ οἱ Passow καὶ Rost μεταφράζουσι eine andre, fremde Sprache redend überhaupt fremd, Ὀμ. Ὀδ. Α, 183 ὅπου ὁ Crusius σημειοῖ: ander, redend d. i. eine andere Sprache habend, oder nach Nitzsch eigentlich anderstönend, was auch von einer fremdklingenden Aussprache getten kann, wie βαρβαρόφωνοι. Ἰλ. Β, 867. Περὶ τῶν Καρῶν λεγόμενον, περὶ ὧν ἀμφίβολον εἶναι ἂν ἐλάλουν ξένην γλώσσαν ἢ ἑλληνικὴν παρεφθαρμένην, σημειοῖ ὁ αὐτὸς Κρούσιος αὐτόθι ἐν τῇ Ἰλιάδι· ἀπαντᾷται ἐτι τὸ ἀλλοθρόους Ὀδ. Γ, 302. Ε. 43. Ο, 452— παραδέχομαι (μετὰ μικροῦ τινος περιορισμοῦ, ὡς κατωτέρω) ὅτι ἐν Κρήτῃ ἦσαν τῶντι μεμιγμέναι αἱ γλώσσαι, ἀλλ' οὐχὶ γλώσσαι ἰδιαιτέραι, ἥδε τις ἑτέρα τις, ἀλλ' ὅτι τῆς αὐτῆς μητρὸς γλώσσης διάφοροι διάλεκτοι, δι' ὧν διεκρίνοντο οἱ τὴν Κρήτην οἰκοῦντες Ἀχαιοὶ, Ἐτεόκρητες, Κύδωνες, Δωριεῖς καὶ Πελασγοί· πιθανῶς ἦτο διαφορὰ ἱκανὴ καὶ τοῦτο διότι ἐγένοντο ἐν Κρήτῃ μεταναστάσεις ἐτέρων ἑλληνικῶν λαῶν ἐκ Πελοποννήσου καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος, οἵτινες οὐχὶ συγχρόνως, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μεταναστεύοντες συνεπήγοντο βεβαίως καὶ τὰ κατὰ τόπους (ἑκασταχοῦ) ἰδιώματά των, τὰς διαλέκτους των· ὥστε, νομίζω, ἐξηγεῖται εὐκόλως ἡ διαφορὰ τῶν ἰδιωμάτων ἐν Κρήτῃ· ἀλλὰ οὐ εἶπον, ὅτι ὅπου ἔθνος τι εἶναι ἱκανῶς ἐξηπλωμένον, ἀνάγκη ἔχειν καὶ πλείστα ὅσα ἰδιώματα· τοῦτο παρετηρήθη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι, δυνατὸν δὲ νὰ παρατηρηθῆ καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσι, παρὰ Γερμανοῖς καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις. Τοῦτου τεθέντος οὐδόλως ἄπορον εἶ καὶ ἐν Κρήτῃ τοιαῦτα ὑπῆρχον. Ὁ Crusius ἐν τῷ μνημονεύοντι χωρίῳ τῆς Ὀδ. σημειοῖ ὅτι ἐκάστη γλώσσα διεκρίνετο διὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς διαλέκτου. (Mundart), οἱ δὲ Ἀχαιοὶ κατὰ τὸν Εὐστάθιον (σημειοῖ ὁ αὐτὸς) μετενάστευσαν ἐκ Μυκητῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ταλθύβιου μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Τροίας εἰς τὴν Κρήτην, κατ' ἄλλας παραδόσεις οἱ Ἀχαιοὶ ἐν Κρήτῃ εἶχον οἰκήσει πέντε γενεὰς πρὸ τῶν Τρωαίων. (Διόδ. Α, 60. Ε, 80.) Ὅπως δὲ ποτε καὶ ἂν θεωρήσωμεν αὐτὰς τὰς

(1) Shömann's ἔνθα ἀνωτέρω 1, S. 17— Ἦρ. Α', 58— 61.

παραδόσεις, βεβαίως συγγένεια μεταξύ Ἀχαιῶν τῆς Κρήτης καὶ τῆς Πελοποννήσου ὑπῆρχεν ἐξάπαντος.

Οἱ δὲ Ἐτεόκρητες ἦσαν οἱ ἑτεοὶ Κρήτες — γνήσιοι, αὐτόχθονες, ἰθαγενεῖς Κρήτες, ἴσως Φοίνικες, ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι κατὰ Στράβ. I. p. 475. κατώκουν πρὸς Μ. ἔχοντες πρωτεύουσαν τὴν πόλιν Πραῖσον. Κατὰ τὸν Mannert VIII, 679 εἰς τούτους ἀνήκον οἱ Κύδωνες, ἀπόδασμος αὐτῶν ὄντες. (πρὸβλ. Ὀδ. Γ, 292.). Οἱ δὲ Δωριεῖς κατὰ Διόδ. Δ, 60 μετενάστευσαν ὑπὸ τὸν Τέκταμον, υἱὸν τοῦ Δώρου ἐκ Θεσσαλίας, λεγόμενοι *τριχάκιες* ἐκ τοῦ *τρίχα* ἢ ὡς *τριχῆ* διηρημένοι, ἢ τρεῖς πόλεις οἰκοῦντες ἢ εἰς τρεῖς φυλάς διηρημένοι, (Ἰλαῖς, Δυμᾶνες, Δυμαιῶται καὶ Πάμφιλοι) ἢ ἐν τρισὶ τῆς Ἑλλάδος τόποις οἰκοῦντες Εὐβοίᾳ, Κρήτῃ καὶ Πελοποννήσῳ (κατ' Εὐστάθιον).

Κατ' ἄλλους ὡς τρεῖς λόφους ἐπὶ τῶν περικεφαλαίων τῶν ἔχοντες (mit dreifachen Helmbusche) ὄθεν *πολεμικοὶ* κατ' Ἀπολλώνιον ἄλλοι παράγουσιν παρὰ τὸ θρίξ, τριχὸς διὰ τὸ τριχίνους εἶναι τοὺς λόφους ταύτην προτιμᾷ ὁ Στράβ. I, 475' οἱ δὲ Πελασγοὶ μετενάστευσαν ἐκ Θεσσαλίας ὑπὸ τὸν Κέρκαρον εἰς τὴν Κρήτην. — Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἐγένοντο ἀποικίαι Φοινίκων ἐμπόρων ἀρχαιότατα, ἔπειτα δὲ Μινυῶν καὶ Πελασγῶν ἐκ Πελοποννήσου κατὰ διαφόρους ἐποχάς τὸ κυριώτερον ὅμως μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἦν τὸ ἐξ Ἑλλάδος ἐλθὼν, ἀδιάφορον ἂν ἦναι Δωρικὸν ἢ ἄλλο, ἢ ἂν ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὸ προὔπαρχον ἢ ὁμοίότης τῆς κρητικῆς νομοθεσίας πρὸς τὴν τῆς Σπάρτης, ἥτις καὶ αὐτὴ λίαν ἀρχαία ἦν, καὶ οὐχὶ δεδανεισμένη, τὸ πλῆθος τῆς προφανῶς ἑλληνικῆς καταγωγῆς Ἀχαιῶν, Πελασγῶν καὶ Δωριέων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μεταναστευσάντων, δις δὲ καὶ τὸ προὔπαρχον καὶ ἠττημένον καὶ βαθμηδὸν ἐξ-ἑλληνισθὲν ἐγχώριον στοιχεῖον, ἔδωκεν ἄλλως ἀφορμὴν εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν ἰδιωμάτων διὸ καὶ διάφορα φαίνονται ἰδιώματα ἄλλως δὲ ἑτερογενῆς ἐν Κρήτῃ δὲν βλέπει οὔτε ὁ Schömann οὔτε ὁ Friedreichs ἐν τῷ προμνημονευθέντι συγγράμματι *Die Realien in der Iliade und Odyssee* Σελ. 57 — 58' ὁ αὐτὸς Σελ. 54. λέγει, ὅτι οἱ Ἐτεόκρητες ἦσαν οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι, ἀμφιβάλλει δὲ περὶ τῆς ἑλλ. αὐτῶν καταγωγῆς ἴσως ἦσαν Σημίται (Φοίνικες) καὶ *Allgemeine Real Encycl.* Τόμ. 9. Σελ. 212' ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ὅμως οὐδεμίᾳ τοιαύτῃ διάκρισις γίνεται ἐν τῷ Καταλόγῳ οὔτε ἄλλοι μεταγενέστεροι ἱστορικοὶ καὶ συγγραφεῖς (ὁ Ἡρ. ἀναφέρει Α', 173, ὅτι καὶ αὐτὴν «εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν βάρβαροι») προστεθεῖτασιν ἐνταῦθα τὰ περὶ Κρήτης ἐκ τῆς Ἀχαικῆς περιόδου.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἐν Ῥόδῳ.

Ἐν Ῥόδῳ ἐθεράπευον μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας τὰ γράμματα τὰς ἐπιστήμας καὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον ὑπῆρξεν αὕτη ἡ ἐστία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τρόπον τινὰ τὸ φυτώριον τῶν γραμμάτων. Ὅτε Πτολεμαῖος ὁ φιλάδελφος ἐζήτηε πανταχόθεν βιβλία πρὸς αὐξήσιν τῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἰδρυθείσης βιβλιοθήκης ἐκ Ῥόδου εὔρε τὰ πλείστα. Μετὰ ταῦτα, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι ὑπέταξαν τοὺς Ἕλληνας, ἡ Ῥόδος, ὡς αἰ Ἀθηναίαι καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια, εἴλκυσε εἰς τὰ ἑαυτῆς σχολεῖα τοὺς πρωτίστους ἐν αὐτοῖς, ἀναγκάζουσα τοὺς Ῥωμαίους καὶ νικητὰς νὰ τιμῶσιν αὐτήν διότι οἱ εὐγενεῖς τῶν Ῥωμαίων νέοι ἐφοίτων εἰς τὰ ἔξοχα ἐν αὐτῇ ῥητορικῆς σχολεῖα πρὸς ἐξάσκησιν τῶν ῥητορικῶν ἀγώνων. —

Ἡ περὶ τοὺς λόγους δεινότης τὰ μέγιστα ἐτιμᾶτο ἐν Ῥόδῳ, ἥτις εἶχε πολιτείαν ἀππλλαγμένην πάσης ἐσωτερικῆς τυραννίας καὶ ἐξωτερικῆς δουλείας διότι ἐν ταῖς καλῶς διοικημέναις πόλεσιν ἰσχύουσι πάντοτε οἱ ὀρθῶς τε καὶ εὖ λέγοντες.

Ὅτε δ' ὁ Αἰσχίνης ἦλθεν εἰς Ῥόδον, ἡ τῆς ῥητορικῆς σπουδὴ εἶχε μεγίστην τιμὴν ἐμύησε δὲ οὗτος τοὺς Ῥοδίους πάντα τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, ἦν οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον καταστήσει εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἐντελείας θέλζας δὲ αὐτοὺς διὰ τῶν λαμπρῶν αὐτοσχεδίων λόγων διὰ τῆς καλῆς αὐτοῦ ἀπαγγελίας καὶ δια τῆς ἀναγνώσεως τῶν τοῦ Δημοσθένους λόγων, ἰδρυσεν αὐτοῦ σχολεῖον Ῥοδιακὸν κληθὲν ὅπερ κατέστη τὸ λαμπρότερον πάντων καὶ εἰς ὃ συνέβησαν ἄπειρον πλῆθος μαθητῶν.

Ἀναμφιβόλως τὸ ἀξίωμα καὶ τὰ διδάγματα τοῦ Αἰσχίνου συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μεταβάλλωσι τὸ ἐμφαντικὸν ἐκεῖνο καὶ ὀγκῶδες τῆς ῥητορικῆς εἶδος, τὸ τὰ μάλιστα τιμώμενον ἐν Κνίδῳ, καὶ Ἀλικαρνασσῷ καὶ ἄλλαις τῆς Καρίας πόλεσι. Οὗτος διὰ τοῦ ἀνυπερβλήτου κωλύματος τοῦ ἀττικισμοῦ ἐκώλυσε τοῦτο τὸ εἶδος καὶ κατέστησε τὸν Ἀττικισμὸν ἴδιον τῆς Ῥόδου, ἔνθα ἡ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλία διετέλεσεν ἀκμάζουσα μέχρι τοῦ πρώτου αἰῶνος τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

Εἴλκυσε δὲ εἰς τὴν Ῥόδον τοὺς διασημοτέρους ῥητορὰς τῶν ἐσχάτων τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας χρόνων τὸν Μάρκον Ἀντώνιον, τὸν Κικέρωνα, τὸν Καίσαρα, τὸν Βρούτον καὶ ἄλλους, ὁ ῥήτωρ Ἀπολλώνιος Μόλων, οὗ τινος τὰ μαθήματα ἦσαν τότε τὰ μάλλον ἐπιζήτητα. Οὗτος ἦν ἐξ Ἀλαβάνδας τῆς Καρίας ἐδίδαξε δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς Ῥώμην καὶ ὅτε ἀποκατέστη ἐν Ῥόδῳ ἠκολούθησεν αὐτὸν ἐκεῖ ἡ τῶν

Ῥωμαίων νεολαία, τὸν δὲ χρόνον τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς αὐτοῦ διένειμεν εἰς Ῥόδον καὶ εἰς Ἀθήνας. —

Μακροτάτης δὲ σπουδῆς ἠθελνεῖσθαι τὸ ἀναζητεῖν πάσας τὰς μαρτυρίας περὶ τὴν φιλολογικὴν εὐκλειαν τῆς Ῥόδου καὶ τὸ διελθεῖν πάντας τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας, οὓς ἐγέννησεν εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν ἱστορίαν, τὴν ποίησιν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ῥητορικὴν. Ὁ Μέρσιος ἀριθμεῖ περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα, ἐν οἷς τινων μὲν μόνον τὸ ὄνομα εἶναι γνωστὸν, πλείονων δὲ αἰ ἐπιγραφαὶ τῶν συγγραμμάτων καὶ τὰ ἀντικείμενα περὶ ὃ ἰδίως ἠσχολήθησαν, ὀλίγιστοι δὲ εἰσιν ὧν τὰ συγγράμματα διέσωσεν ὁ χρόνος ἢ ἡ μνήμη, περὶ ὧν ἔρχομαι φράσων.

Κλεόβουλος ὁ Εὐαγόρου Λίνδιος εἰς τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀκμάζων περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐβδόμου π. Χ. αἰῶνος. Περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ γινώσκωμεν μόνον ἐκ τινῶν συντόμως διασωθέντων ὑπὸ Διογένηος τοῦ Λαερτίου. Ὁ Κλεόβουλος ἐπικειδέθη τῇ Αἰγυπτιακῇ παιδείᾳ καὶ ἀνεπέσσε τὸ ὑπὸ τοῦ Δαναοῦ ἰδρυθὲν ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς, σώζεται δὲ ἐν Διογένηι τῷ Λαερτίῳ ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸν Σόλωνα αὕτη

Κλεόβουλος Σόλωνι.

Πολλοὶ μὲν τινες εἰσιν ἑταῖροι καὶ οἶκος παντίφραξι δ' ἐγὼν ποτνωκάταν ἐσεῖσθαι Σόλωνι τὰν Λίνδον δημοκρατομένην, καὶ ἄνασσοις πελαγία ἔνθα οἰκέοντι οὐδὲν δεινὸν ἐκ Πεισιστράτου. Καὶ τοὶ ἑταῖροι ἐκαστόθεν πάροι βασοῦνται. —

Ὁ Κλεόβουλος ἐποίησεν ἄσματα καὶ γρίφους εἰς ἔπη τρισχιλίας εἰς τοῦτον δὲ ἀποδίδεται τὸ ἐπόμενον αἰνίγμα.

« Εἷς μὲν εἶναι ὁ πατήρ, δώδεκα δὲ οἱ υἱοί, ἕκαστος δὲ τούτων ἔχει τριάκοντα θυγατέρας, αἵτινες τὸ μὲν τοῦ σώματος ἔχουσι λευκὸν τὸ δὲ μέλαν, ἀθάνατοι δὲ οὖσαι ἀποθνήσκουσιν ἅπασαι. » Εἶναι δὲ ὁ Ἐριαντός.

Ἐκ δὲ τῶν ἄσμάτων αὐτοῦ τινὰ δεκνύουσιν ὕψος νοῦς, μετριοπροσύνῃ μεγάλην καὶ δικαιοῦσιν ἀρκούντως τὴν ἐκ τῆς σοφίας εὐκλειαν αὐτοῦ. Τοιαῦτα εἰσι τὰ ἔχε γλώσσαν εὐφημον. Φίλει τὴν ἀρετὴν, μίσει δὲ τὴν κακίαν. Φεῦγε τὴν ἀδικίαν. Κράτει τῶν ἐπιθυμιῶν. Βίξ μὴ πράττε μηδὲν.

Διάλυε τὴν ἔχθραν. Μὴ ἔσο ὑπερήφανος, ὅταν εὐτυχήσῃ. Μὴ ταπεινοῦ, ὅταν δυστυχήσῃ. Μάνθανε ὑπομένειν γενναίως τὰς τῆς τύχης μεταβολάς. Συνεχῶς δὲ ἔλεγε. Πᾶν μέτρον ἄριστον.

Ἐτελεύτησε δὲ γέροντος ζήσας 70 ἔτη καὶ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἔγραψαν τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν.

« *Ἄνδρα σοφὸν Κλεόβουλον ἀποθνήσκοντα καταπερθεῖ*

Ἦδε πάτρα Λίνδος πόρτῳ ἀγαλλομένη. »

Κατέλιπε δὲ θυγατέρα Κλεοβουλίνην καλουμένην, ποιήτριαν ἐξαμέτρων αἰνιγμάτων. —

» Παναίτιος εἰς τῶν διασημοτέρων φιλοσόφων τῆς στωικῆς σχολῆς γεννηθεὶς ἐν Ῥόδῳ τῷ 190 π. Χ. ἐξ οἰκογενεῖας παραγαγούσης εἰς τὴν δημοκρατίαν τῆς Ῥόδου πρυτάνεις καὶ ναυάρχους, ἤκουσε τοῦ στωικοῦ φιλοσόφου Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσεῶς ἂν δὲ καὶ οἱ στωικοὶ μετὰ τυφλῆς ὑποχωρήσεως ἀπεδέχοντο πάντα τὰ παραγγέλματα τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς στωικῆς φιλοσοφίας Ζήνωνος, ὁ Παναίτιος ἀπέβλαεν ἀφόβως ὅσα δὲν ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἐντελῶς ὀρισμένα. Ἐνεκα δὲ τοῦ μεγάλου πρὸς τὸ μανθάνειν ἔρωτος κατέλιπε τὴν Ῥόδον ὀλιγοῶν τῶν τιμῶν καὶ ὠφελειῶν, εἰς ὃς προώριζεν αὐτὸν ἡ μεγάλη αὐτοῦ οἰκογένεια. Ὅθεν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα οἱ ἐξοχώτεροι ἄνδρες συνηθοροῦντο καὶ ἔνθα οἱ στωικοὶ εἶχον περίφημον σχολὴν, εἰς ἣν ἐφοίτησε προθύμως λαλήσας μετὰ ταῦτα περὶ τῆς λαμπρᾶς δόξης αὐτῆς. Οἱ Ἀθηναῖοι θέλοντες νὰ ἀπολαύσωσιν αὐτὸν προσήνεγκον αὐτῷ τὴν πολιτείαν, ἐκεῖνος δὲ ἀποδοῦς αὐτοῖς χάριτας διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι « Ὁ σὺ φρον, κατὰ τὸν Προκλέα, ὀφείλει νὰ ἀρκῆται εἰς μίαν μόνον πατρίδα. » Ἡ τοῦ Παναϊτίου φήμη ταχέως διεδόθη. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τινος χρόνου αἱ ἐπιστῆμαι εἶχον προοδεῦσαι θαυμασίως εἰς Ῥώμην, οἱ μεγάλοι ἐπεμελοῦντο αὐτῶν προθύμως καὶ οἱ ἐλθόντες εἰς τὰ πράγματα, εἴτε διὰ τὴν καταγωγὴν, εἴτε διὰ τὴν ἰκανότητα ἐκυτῶν ἐθεώρουν τιμὴν τὸ προϊστασθαι αὐτῶν μετὰ ζήλου, ὁ Παναίτιος ἦλθεν εἰς Ῥώμην καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων νεολαία προθύμως προσῆλθεν εἰς τὰ μαθήματα αὐτοῦ. Ἐν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἦσαν ὁ Λέτιος καὶ ὁ Σκιπίων, αἱ δὲ μετὰ τοῦ δευτέρου σχέσεις τοῦ Παναϊτίου ὠφέλησαν τοὺς Ῥοδίους, οἵτινες πολλάκις μετεχειρίσθησαν τὴν πίστιν τοῦ συμπολίτου ἑαυτῶν ἐπιτυχῶς.

Ἄγνωστοι δὲ πότε ἀκριβῶς ἀπέθανεν. Ὁ Κικέρων λέγει ὅτι ἐζήσε 38 ἔτη μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ *περὶ καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου* συγγράμματος αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι ἄγνωστον πότε καὶ τοῦτο ἐδημοσιεύθη.

Τὸ περὶ καθήκοντος τοῦ ἀνθρώπου συγγράμμα τοῦ Παναϊτίου, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐπαίνων οὓς ποιεῖται περὶ αὐτοῦ ὁ Κικέρων καὶ ἐκ τοῦ χωρίου ὃ παρέλαθεν οὗτος καὶ προσέθηκεν εἰς τὸ ἑαυτοῦ σύγγραμμα, εἶναι ἀριστούργημα. Κατάρθωσε νὰ ἀποφύγη τὸ περὶ τὰς λέξεις ξηρὸν καὶ ἀπότομον τῶν Στωϊκῶν, ὅπερ ἀπέδιωκε τοὺς ἀναγνώστας, καὶ ἐξέθηκε τὴν στωικὴν φιλοσοφίαν εἰς γλώσσαν καθαρὰν καὶ εὐληπτον καταστήσας οὕτω τὰ ἑαυτοῦ μαθήματα προσφιλῆ διὰ τὴν χάριν καὶ κομψότητα τῆς λέξεως.

Ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μαθητῶν τοῦ Παναϊτίου, ὅτις

εἶχε καταστήσει ἔνδοξον τὴν ἐν Ῥόδῳ στωϊκὴν σχολήν, ἐπιφανέστερος ἢν Ποσειδώνιος ὁ Ἀπαμεύς, φιλόσοφος, ἱστορικὸς, γεωγράφος, καὶ σοφός, ὅστις ἀποκατέστη εἰς Ῥόδον, διδάσκων μετ' ἐπιτυχίας τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὑπὸ πάντων θαυμαζόμενος.

Ὅτε ὁ Πομπήϊος ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Ἀσίας νικητῆς τοῦ Μιθριδάτου ἦλθεν εἰς Ῥόδον, περιεποιήθη αὐτὸν μετὰ τῶν μεγαλειτέρων τιμῶν, ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸν ὑπὸ δεινῆς ἀρθρίτιδος πάσχοντα εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἠγανάκτει μὴ δυνάμενος νὰ συνδιαλεχθῆ καὶ ἀκούσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ Ποσειδώνιος δὲν θέλω ἐπιτρέψῃ, εἶπεν, ὥστε ἡ ἀλγηδὼν τοῦ σώματος, ἔστω ὁσωδήποτε ἰσχυρά, νὰ κατορθώσῃ τὸ νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμὲ ἀνωφελῶς οὕτω μέγας ἀνὴρ, καὶ εὐθὺς ἐλάλησεν ἐμβριθῶς καὶ διεξοδικῶς περὶ αὐτοῦ τούτου, ὅτι οὐδὲν εἶναι καλὸν εἰμὴ τὸ ἀγαθὸν διακοπτόμενος δὲ ὑπὸ σφοδρῶτων πόνων ἔλεγεν, Οὐδὲν πράττεις ὡ ἀλγηδῶν ἂν καὶ ἦσαι ἀφόρητος οὐδέποτε ὅμως θέλω εἰπεῖ ὅτι εἶσαι κακόν.—

Ἡ Ῥόδος παρήγαγε καὶ ποιητάς. Παραλείπομεν τὸν Ὀμηρον, ὃν οἰκαιοποιεῖται, καὶ τὸν Ἀριστοφάνη, περὶ οὗ λέγεται μὲν ὅτι ἐγεννήθη ἐν Καμείρῳ ἢ ἐν Αἰνῶν, ἐκτίσαντο ὅμως τὴν δόξαν αὐτοῦ αἱ Ἀθηναίαι, τὸν Πείσανδρον καὶ πολλοὺς ἄλλους. Ὁ Τιμοκρέων ὅμως εἶναι γνωστότερος ἐκ τῶν ἐξῆς τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Θεμιστοκλέους.

« Τιμοκρέων δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς πικρότερον καθάπτεται ἐν ἄσματι τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χρέμασι φυγάδας διαπραξάμενος κατελευθῆναι, αὐτὸν δὲ ζένον ὄντα καὶ φίλον προεμένου δι' ἀργύριον λέγει δ' οὕτως:

» *Ἄλλ' εἰ τὸ γε Πανσαρίαν ἢ καὶ τὸ γε Ξάντιππον αἰρεῖς, ἢ τὸ γε Λευτυχίδαρ,*

Ἐγὼ δ' Ἀριστείδαρ ἐπαιρέω, ἄρθρα ἱερῶν ἀπ' Ἀθηναίων ἐλθεῖν ἕνα λῶστον.

Ἐπεὶ δὲ Θεμιστοκλῆα ἤχθαρε Λατῶν, ψέβουσαν, ἄδικον, προδόταν, ὅς Τιμοκρέοντα ξείνον ἔοντα, Ἀργυριοῖσι σκυβαλικοῖσι πεισθεὶς οὐ καταγερ εἰς πατρίδα Ἰάλυσον.

Λατῶν τρι' ἀργυρίου τάλαρ' ἔβα πλέον εἰς Ὀλεθρον,

Τοὺς μὲν καταγερ ἀδικῶς, τοὺς δ' ἐκδιώκων τοὺς δὲ καίνων,

Ἀργυρίων ὑπόπλευς. Ἴσθμοῖ δ' ἐπαρδόκευε γελοῖως ψυχρὰ κρέα παρέχων.

Οἱ δ' ἦσθιον κ' ἠῦχοντο μὴ ὄρατ Θεμιστοκλέους γενέσθαι.

« Πολλὸ δ' ἀσελγεστέραν καὶ ἀναπεπταμένη μάλλον εἰς τὸν Θεμιστοκλέα κέρηται βλασφημία μετὰ τὴν

φυγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκην, ἄσμα ποιήσας οὕτως ἐστιν ἀρχή.

Μούσα τοῦδε τοῦ μέλεος, κλέος ἂν' Ἑλλαντας τίθει, ὡς εἰοικὸς καὶ δίκαιον.

« Λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῷ φυγεῖν συγκαταψηφισαμένου τοῦ Θεμιστοκλέους. Ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε μηδίσειν ταῦτ' ἐποίησε πρὸς αὐτόν:

» *Οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μούρος Μήφοισιν ὄρκια τέμνει*

Ἄλλ' ἐντὶ κ' ἄλλοι δὴ πορητοί, οὐκ' ἐγὼ μόνα κόλουρις,

Ἐντὶ καὶ ἄλλαι ἀλλώπειες. »

Ἡ ποίησις αὐτοῦ, λέγει ὁ Πιερόν, καὶ τοὶ τραχεῖα καὶ φορτικῆ, οὔτε ποιητικῷ πνεύματος, οὔτε εὐφύας σφραῖται, ἐκ τῶν διασωθέντων ἀποσπασμάτων.

Σώζεται ἐτι ἐν ὄλον ποίημα ποιητοῦ Ῥοδίου τὰ Ἀργοναυτικά τοῦ Ἀπολλωνίου. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐμαθήτευσε δὲ παρὰ τῷ Καλλιμάχῳ. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν τὸ περὶ τῆς τῶν Ἀργοναυτῶν ἐκστρατείας ποίημα δι' ὅπερ ὁ Καλλιμάχος κατεδίωξε καὶ ἠνάγκασεν αὐτόν νὰ φύγῃ φοβούμενος μὴ ἡ φήμη αὐτοῦ ἐπισκοπίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἑλθὼν δὲ εἰς Ῥόδον καὶ πολιτογραφηθεὶς ἐδίδασκε τὴν ῥητορικὴν καὶ γραμματικὴν διορθώσας καὶ καταστήσας τὰ Ἀργοναυτικά, ὡς νῦν σώζονται. Ἀνακληθεὶς δὲ ὕστερον εἰς Ἀλεξανδρείαν κατέστη περιώνυμος. Ἀπέθανε δὲ ἐννενηκοντούτης τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Β'. μ. Χ. αἰῶνος.

Τὰ Ἀργοναυτικά τοῦ Ἀπολλωνίου εἰσὶν ἀριστοῦργημα τῆς Ἀλεξανδρινῆς φιλολογίας. Οὗτος καταχράται ἄλιγον τὸ μυθολογικόν, διηγεῖται εὐάρεστα, εὐρίσκει ἐνίοτε ἀρμολογίας εἰκόνας, ἀλλ' ἡ ποίησις αὐτοῦ στερεῖται ζωῆς καὶ ἰσχύος καὶ ἐν γένει ἀνήκει εἰς τὸ ψυχρὸν εἶδος.— Περὶ δὲ τοῦ Ἀλεξανδρίδου, τοῦ Ἀνθέου, τοῦ Ἀντιφάνους, καὶ ἄλλων ποιητῶν Ῥοδίων, ὧν μόνον τὸ ὄνομα σώζεται, οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν οὔτε περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀπείρων ἱστορικῶν τῆς νήσου ταύτης οἵτινες ἀπαντῶνται εἰς διαφόρους συγγραφεῖς καὶ ὧν τὰ συγγράμματα ἐξηράνισεν ὁ χρόνος.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Λυπηρότατον εἶναι τῇ ἀληθείᾳ ἡ πόλις ἡ τοσοῦτω κατὰ τὴν παιδείαν ἀμαθία καὶ τοσαῦτα σχολεῖα κτησαμένη νὰ εὐρίσκηται σήμερον ἐν μεγίστῃ ἀπαιδευσίᾳ, στερουμένη καὶ ἐνὸς ἀπλοῦ σχολείου, ἐνὸς διδασκάλου. Καὶ τινες μὲν τῶν δυναμένων ἐκπαιδεύειν τὰ ἑαυτῶν τέκνα, κατανοήσαντες τὸ μέγεθος τῆς ἀπαιδευσίας καὶ τῆς ἐκ ταύτης δυστυχίας, πρόσθε δὲ καὶ αἰσχος, ὅτι ἀπόγονοι ὄντες προγόνων φίλων τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστη-

μῶν ἀμελοῦσιν αὐτῶν, ἤρξαντο ἐκπέμπειν αὐτὰ οἱ μὲν εἰς Ἀθήνας, οἱ δ' ἄλλαχού τῆς Ἑλλάδος, πάντες δὲ σχεδὸν καταβάλλουσι μεγάλας προσπάθειάς πρὸς σύστασιν σχολείων, ἀλλὰ δυστυχῶς οὐδὲν μέχρι τοῦδε ἐγένετο. Ἡ δὲ τοῦ ἀσφαλοῦς τούτου ἔργου ἀναβολὴ ἐπαυξάνει ὁσημέραι τὸ σκότος. Διότι ἡ νεολαία, οὐσα ἄπορος κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ μὴ ἔχουσα πῶς νὰ ἐκπαιδευθῆ καταφεύγει εἰς τὰς βαναύσους τέχνας. Καὶ ἡ πόλις ἦτις τὸ πάλαι ἦν πλήθουσα λογίων καὶ καλλιτεχνῶν πλήθει σήμερον ἐκ τοῦ ἐναντίου.

Ἐπιμελούμενοι λοιπὸν τῆς νεολαίας καὶ μάλιστα τῆς ἀποροῦσης, ἦτις καὶ σιωπῶσα διαμαρτύρεται πρὸς τὸν Ἰψιστον κατὰ τῶν αἰτίων τοῦ σκότους κατὰ πᾶσαν στιγμὴν, συστήσατε, ὦ φίλοι πατριῶται, σχολεῖα, ἔστωσαν καὶ μικρὰ πρὸς τὸ παρὸν καὶ ἐπιμελήθητε ὅπως τῷ χρόνῳ ἀξήθωσιν ἵνα μὴ οἰκτερωμεθα καὶ καταγελώμεθα εὐλόγως ὑπὸ τῶν γινωσκόντων τὴν προτέραν τῆς πύλεως ἡμῶν μακαριότητα καὶ τὴν νῦν. . . .— Δὲν εἶναι δὲ πρέπον νὰ ἀνεχόμεθα νὰ ἦναι ἡ πόλις ἡμῶν νῦν ὑποδεστέρα ἄλλων, ὧν τὸ πάλαι ἦν ὑπερέτερα.

Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ ὁ νῦν ἄγιος Ῥόδου, ὅστις, ὡς λέγεται, φαίνεται φιλομουσάτατος, συνενώσας τὴν ἑαυτοῦ προθυμίαν μετὰ τῆς τῶν πολιτῶν καὶ ἀποδιώξας πᾶν τυχὸν ἐμπόδιον, θέλει κρίνει ἄξιον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ νὰ γίνῃ ἡ ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν γραμμάτων μεταβολή. Ἀνκμφιβόλως δὲ καὶ οἱ ἀποδημοῦντες πατριῶται καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες φιλόμουσοι ξένοι καὶ δι' αὐτῶν ἄλλοι φιλανθρώπων αἰσθημάτων θέλουσι συνδράμει τὸ ἔργον.

Ἡ δὲ σύστασις ἐν Ῥόδῳ ἡμιγυμνασίου τοῦλάχιστον θέλει τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι καὶ τοὺς Ῥοδίους καὶ πολλοὺς ἴσως τῶν πέριξ νήσων, οἵτινες διὰ τὸ πλησιέστερον, τὸ ἐλιγοδάπανον καὶ τὸ ὥρατον καὶ ὑγιεινὸν κλίμα θέλουσι προτιμᾶ τὴν Ῥόδον καὶ αὐτῶν τῶν Ἀθηναίων ὡς πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν σπουδῶν αὐτῶν.

Ἰσαύτως δὲ εἶναι ἀναγκαιοτάτη ἡ σύστασις σχολείου πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν νεανίδων, πρὸς ἣν πρέπον καὶ ὁ σοφὸς Κλεόβουλος, ἔλεγεν εἰς τοὺς πατριώτας αὐτοῦ νὰ νυμφεύσῃ τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας παρθένους μὲν τὴν ἡλικίαν, γυναῖκας δὲ τὸν νοῦν.

Καὶ τὸ νὰ προτρέψωσι δὲ οἱ ἀρμόδιοι τινὰ τῶν χωρίων νὰ συστήσωσιν ἀλληλοδιδασκτικὰ σχολεῖα, ἅτινα καὶ προθυμίαν ἔχουσι καὶ χρημάτων εὐποροῦσιν, οἷα ἡ Λίνδος, ἡ Μαλὼν, αἱ Φάναι καὶ εἴ τι ἄλλο, θέλει συντελέσει τὰ μάλιστα εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων.—

Ἐῦχμαι ὅπως τάχιστα ἀκούσω τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολὴν, δι' ἣν καὶ μόνην μετέρρασα τὴν ἄνω περὶ τῶν γραμμάτων ἱστορίαν τῆς πατρίδος μου,

ἵνα, μαθόντες περὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀγνοοῦντες, συντελέσωσι προθυμότερον καὶ θέλω λογίζεσθαι εὐτυχῆς ἐὰν δὲν ἐματαιοπράγησα.

Δ. ΒΕΝΕΤΟΚΑΗΣ.

ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΣΤΩΝ

Ἐν Αὐγούστῳ.

Α'. Τμήμα Φιλολογικόν (Γερικὴ Συνέλευσις).

—

Τὴν 24^{ην} Σεπτεμβρίου Ν. Ἐ. συνήλθον, ὡς κατὰ τὸ ἀπὸν ἔτος ἐν Φραγκοφούρτῃ ἀπεφάσισαν, ἐν Αὐγούστῳ τῆς Βαυαρίας οἱ φιλόλογοι καὶ γλωσσασπιστήμονες τῆς Γερμανίας, ἵνα κατὰ τὸ ἐπαινετὸν αὐτῶν ἔθος βουλευθῶσι καὶ αὐθις ἀπὸ κοινοῦ περὶ διαφόρων τῆς ἐπιστήμης ζητημάτων καὶ εἰσαγάγωσιν εἰς τὰ σχολεῖα τὸ ὑπὸ πολλῶν συζητηθῆν καὶ ἐγκριθῆν ὡς ὠφέλιμον.—Λοιπὸν ὁ ἐν τῇ περυσινῇ συνόδῳ ἐκλεχθεὶς πρόεδρος τῆς ἐνεστώσης γυμνασιάρχης τῆς Αὐγούστης Μέτζερ δεξιωσάμενος, ὡς εἰκός, τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ συνηγμένους λογίους, εἰς 250 ἀριθμουμένους, ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τῆς συνελεύσεως διὰ λόγου στραφέντος εἰς τὴν ἱστορικὴν σημασίαν τῆς Αὐγούστης ἐν γένει, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς περὶ τὴν φιλολογίαν σπουδὰς αὐτῆς. Κατ' ἐξοχὴν δ' ἐξιστόρησε τὸν βίον καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὀνομαστοῦ φιλόλογου τῆς Αὐγούστης Ἰερωνύμου Οὐόλφριου, ἀμαθαστος κατὰ τὴν 16^{ην} ἑκατονταετηρίδα, περὶ οὗ καὶ ἰδιαίτεραν πραγματείαν ἐφιλοπόνησεν ὁ αὐτὸς λόγιος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Memoria Hieronymi Wolfii, λατινιστί. Τὸν δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος Ἰερωνύμου Οὐόλφριον μόνον ἡ ἐκδοσις τοῦ Δημοσθένους, Αἰσχίνου καὶ Ἰσοκράτους ἀρκοῦσι νὰ συγκαταλέξωσι τοῖς φιλόλογοις. Μετὰ δὲ τὸ πέρας τοῦ λόγου προέβησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν γραμματέων, ἀποπερατωθείσης οὕτω τῆς πρώτης συνεδριάσεως.

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς συνελεύσεως, ἀπ' οὗ ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτίγγης ἐκ Λέβιτς παρεκάλεσε τὴν συνέλευσιν ὅπως πάντα τὰ φιλολογικὰ ἄρθρα τὰ ἐν ἐφημερίσιν δημοσιευόμενα ἀποστέλλωνται, ἢ ἐν περιλήψει, ἢ ἐν ἀντιτύποις εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φιλολόγου, ἤρξαντο παρευθὺς αἱ ἀγορεύσεις. Καὶ πρῶτος μὲν ἀναστὰς ὁ διευθυντῆς τοῦ ἐν Ἄλλῃ Ὀρφανοτροφείου δόκτωρ Ἐκστεινός ἐχαρκτήρισε λίαν εὐγλώττως τὸν ἐσχάτως ἐν Γόττῃ τελευτήσαντα τὸν βίον φιλόλογον Φριδερίκον Ρώστ. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Καθηγητῆς τοῦ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίου Δισχερνδόρφ ἀνέγνω λίαν ἐνδιαφέρουσαν διατριβὴν περὶ τοῦ Σί-

ναϊτικοῦ Κώδικος (Codex Sinaiticus), τασσομένου κατ' αὐτὸν εἰς τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος. Πάνυ δὲ σαφῶς πραγματευθεὶς τὰ τῆς ἀξίας καὶ ἐποχῆς τοῦ εἰρημένου κώδικος, καὶ δέκα ἀποδείξεις περὶ τῆς γνησιότητος αὐτοῦ μνημονεύσας ἐπέδειξεν αὐτὸν ἔπειτα πᾶσι τοῖς παροῦσιν. Ἀναντιβρίτως δὲ ὁ κώδικς οὗτος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Δισχενδρόφ τάσσεται εἰς τοὺς ἀρχαιοτάτους τῶν ὑπαρχόντων χειρογράφων, καὶ παλαιογραφικῶς καὶ κριτικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι τὰ μάλιστα σπουδαῖος διὰ τὴν Νέαν Διαθήκην. — Τὸ δὲ κοινὸν συμπόσιον συνωδούθη ταῖς συνήθεσι προπόσει. Μετὰ ταῦτα προσεκληθήσαν παρὰ τῆς ἐπιτοπίου διοικήσεως πάντα τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως εἰς τὸ θέατρον, ἐν ᾧ ἐπιτυχῶς παρεστάθη τὸ τέλος τῶν ὀνεσταουφρενιδῶν.

Τὴν δὲ τρίτην ἡμέραν τῆς συνελεύσεως ὁ τοῦ ἐν Ζυρίχῃ πανεπιστημίου Καθηγητῆς Κοχλι ἀπήγγειλε πραγματεῖαν περὶ τῆς συστασιολογίσεως καὶ τῶν συστατικῶν μερῶν τῆς Ὀδυσσεΐδος, κατὰ τὴν ὕλην καὶ εἶδος ἐπ' ἴσης εὐφυῆ καὶ δραματικῆ ζωηρότητι κεκοσμημένην. Οἱ πολυάριθμοι ἀκροαταὶ τὸσον οἱ ὁμοφωνήσαντες τῷ θέματι τοῦ ἀγορεύσαντος, ὅσον καὶ οἱ διαφωνήσαντες, συνηράγησαν ὑπὸ θαυμασμοῦ. Καθ' ὅλου δὲ ἐπαινετὸς ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ τοῦ ἐκ Μονάχου δόκτωρος Θωμᾶ χαρακτηρισμὸς τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Φαλμερέυερ, ὅστις ἐν Αὐγούστη πρῶτον ἤρξατο τοῦ διδασκαλικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος. Ῥητέον δὲ, ὅτι ὁ προμνησθεὶς Θωμᾶς εἶναι ὁ ἐκδότης τῶν καταλειφθέντων συγγραμμάτων τοῦ Φαλμερέυερ. Μετ' αὐτὸν ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίνῳ πανεπιστημίου δόκτωρ Οὐόλφριος ἐλάλησε περὶ τοῦ Δελφικοῦ Μαρτείου. Τοῦτον διεδέχθη ὁ καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Λειψίας δόκτωρ Ὁβερδέκ ἐξετάσας τὴν σχέσιν τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς τὰς εἰκαστικὰς τέχνας. Ὁ δὲ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Τυβίγγῃ πανεπιστημίου δόκτωρ Βουρσιάν λόγος περὶ ἀρχαιολογικῆς κριτικῆς καὶ ἐρμηνευτικῆς ἐκίνησεν, ὡς εἰκὸς, τὸ διάφορον μᾶλλον τῶν εἰδικῶς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων. —

Τὴν δὲ τετάρτην τὴν καὶ τελευταίαν ἡμέραν τῆς συνελεύσεως ὁ δόκτωρ ἐκ Αὐτῶν ἀνέγνω πραγματεῖαν περὶ τοῦ Βαρβερινεῖου Σιληνοῦ, ἐφελκύσας διακρῶντος τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροωμένων. Πρὸς δὲ τοὺς συζητήσαντας τὴν περὶ τοῦ εἰρημένου καλλιτεχνήματος γνώμην τοῦ ἀγορεύσαντος, τὰ μάλιστα πρὸ τὸν Σχόρου, ἀνάγοντας τὸ ἔργον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σκόπα, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ὅτι μᾶλλον κλίνει νὰ θέσῃ αὐτὸ καὶ πέραν τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς, ἥτοι περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου καὶ Νέρωνος. — Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἠγόρευσεν ὁ

καθηγητῆς τοῦ Γυμνασίου τῆς Σαλσβούργης δόκτωρ Βελλ ὑπόθεσιν λαβὼν τὸν περὶ ψυχῆς ὄρισμὸν τοῦ Ἀριστοτέλους. Μετ' αὐτὸν ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Κέλνῃ Γυμνασίου Ἀύστερ ὠμίλησε περὶ τῶν σταθερῶν ἐπιθέτων τοῦ Ὁμήρου καὶ ὁ ἐκ Μονάχου δόκτωρ Γ. Λὸκ περὶ τῆς λέξεως « Ambaetus. » — Μετὰ δὲ ταῦτα ὠρίσθη ὁμοφώνως ὡς τόπος τῆς συνελεύσεως διὰ τὸ ἐπιπρὸς ἔτος τὸ Μείσειν τῆς Σαξωνίας.

Β'. Τμήμα Ἀνατολιστῶν καὶ Γερμανιστῶν (Μερικὴ Συνέλευσις). —

Ἡ ἐν ταῖς συνεδριάσει τοῦ τμήματος, τούτου προεδρεία ἀνετέθη τῷ Καθηγητῇ τοῦ ἐν Μονάχῳ πανεπιστημίου Μόχλερ καὶ τῷ τοῦ Γυμνασίου τῆς Οὐλμης Ἀσσ.λερ. Ἀσμένως δὲ παρετηρήθη, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ σύνοδος τῶν Ἀνατολιστῶν συνεκροτεῖτο ἐκ τῶν κορυφαίων γλωσσισπιστημόνων. Ἀμέσως λοιπὸν μετὰ τὰς ἀρχαιρεσίας ἀνεγνώσθη στατιστικὴ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς γερμανικῆς ἐταιρίας τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ἄλλῃ πανεπιστημίου Ἀρόλδου, ἐξ ἧς κατεδείχθη, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτίμων μελῶν ἀναβαίνει εἰς 41, ὁ τῶν ἀντεπιστελλόντων εἰς 30, καὶ ὁ τῶν τακτικῶν εἰς 340 (πρότερον 333). Ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν κτήσει τῆς ἐταιρίας βιβλίων συμποσοῦται εἰς 2456, καὶ ὁ τῶν χειρογράφων καὶ νομισμάτων εἰς 297. Ἡ δὲ ἐκθεσις τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Λειψίᾳ Πανεπιστημίου Βροχάουερ, ἐνὸς τῶν συντακτῶν τῶν δι' ἀνατολικὰς γλώσσας περιοδικῶν, κατέδειξεν, ὅτι καὶ ὑπὸ τῆς ἐταιρίας ἐκδιδόμενα διατριβαὶ βαίνουσιν ἀπρόσκοπτως ἐπὶ τὰ πρόσω ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ἐπιστήμης. Τούτων δὲ πάντων καλῶς ἐχόντων ἡ ἐταιρία, προσέθηκεν ὁ γραμματεὺς, δαψιλῶς προστατεύεται καὶ δωροφορεῖται παρὰ πολλῶν γερμανικῶν κυβερνήσεων, οἷον ἡ βασιλ. Κυβέρνησις τῆς Σαξωνίας ἐπήυξησεν τὴν εἰς τὴν ἐταιρίαν προσφορὰν τῆς εἰς 300 τάληρα ἢ αὐτοκρατορικῆ Κυβέρνησις τῆς Αὐστρίας χορηγεῖ τῇ ἐταιρίᾳ ἀνὰ 500 φιορίνια ἀπὸ τοῦ 1861 — 1863. Ὁ δὲ ἐν Ῥωσίᾳ σύμβουλος τῆς ἐπικρατείας ἐξ Ἐρμάννου ἀφιέρωσε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ Τεμουδσχίν ὁ Ἀτρόμητος εἰς ὄφελος τῆς ἐταιρίας.

Μετέπειτα ὁ διάκονος δόκτωρ Ὁσιάνδερ ἐκ Βυρτεμβέργης ὠμίλησε περὶ ἀραβικῶν ἐπιγραφῶν ἀνευρεθειῶν ἐν Ἀδένῳ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ὁ λόγος τοῦ ἀραβιστοῦ τούτου περὶ τῶν ἐκ τῆς δυτικο-μεσημβρινῆς Ἀραβίας ὀρυμμένων ἐπιγραφῶν (37 τὸν ἀριθμὸν) πάνυ σπουδαῖον διὰ τε τὴν ἱστορίαν καὶ γλώσσαν, ἔτυχε τῆς προσηκούσης ἐκτιμήσεως. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς συνεδριάσει τῶν Ἀνατολιστῶν μέχρι τοῦ τέλους τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν φιλολόγων ἐλάλησαν οἱ ἐξῆς ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Κλα-

γεμπούρτ Γυμνασίου περὶ ἐτρουσκικῶν ἐπιγραφῶν ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βασιλίᾳ πανεπιστημίου δόκτωρ Σταίλελιν ἠγόρευσε διὰ πλείστης εὐφραδείας περὶ τῶν πολέμων τοῦ Δαυὶδ ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Βιέννῃ Πανεπιστημίου Βάρβ περὶ τῆς ἀραβικῆς γραφῆς ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἐρλάγγῃ πανεπιστημίου Δελλίτςχιος περὶ τῆς ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐν χρήσει ἐρυθρᾶς ἑλλῆς ὁ ἐκ Παρισίων καθηγητῆς Ὁππερτ περὶ τῶν ἀνακαλύψεων ἐν τῇ ἀσσυριακῇ ἱστορίᾳ ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Λειψίᾳ πανεπιστημίου Φλεϊσχερ περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ Ἡμι-Ευρωπαϊῶν ἀρσθῆς τὴν ὕλην ἐκ τῆς ἐν Βηρυτῷ ἐκδιδόμενης ἀραβικῆς ἐφημερίδος ὁ ἐκ Σχ.λέχτα περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύρων. Ὁ δὲ καθηγητῆς Λάουθ ἀνέγνω λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐρμηνεῖαν αἰγυπτιακῆς ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ ἀναγλύφου τῆς ἐν Μονάχῳ Γλυπτοθήκης καὶ ὀρυμμένης ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐξόδου.

Ἐν δὲ τῷ τμήματι τῶν Γερμανιστῶν εἶχε τὴν προεδρείαν ὁ Βακεράγελ. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ δόκτωρ ἐκ Ῥάουμερ ἐπραγματεύθη τὴν σχέσιν τῆς γραπτῆς γλώσσης πρὸς τὰς διαλέκτους, ὁ καθηγητῆς τοῦ ἐν Ῥοστόκῃ Πανεπιστημίου Βάρσθιος ἀπήγγειλε λόγον διεξοδικὸν περὶ τοῦ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ζωηρῶς πάλιν ἀναφύοντος ζητήματος « ἂν τὰ ποιήματα Νειβελούγγερ εἶναι ἔργον ἐνὸς ποιητοῦ ἐπεξεργασθέντος τοῖς ἡδὴ ὑπάρχοντα μύθοις καὶ τὰ ἴσματα, ἢ κλειδῶν. Ὁ δὲ προεδρεύων Βακεράγελ συνεφώνησε καθ' ὅλου τῇ τοῦ Λαχμάρρου περὶ γενέσεως τῶν Νειβελούγγερ ἐπόψει.

Γ'. Τμήμα Παιδαγωγικόν. (Μερικὴ Συνέλευσις). —

Ὁ ἐν τῇ συνελεύσει τῶν φιλολόγων μνημονευθεὶς Ἐκστειρος προέστατο τῶν συνεδριάσεων τοῦ παιδαγωγικοῦ τμήματος, αἵτινες συνεκροτοῦντο πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Ἐν ταῦταις λοιπὸν ταῖς συνεδριάσει μετὰ καὶ ἄλλων θεμάτων συνεζητήθη τῇ προτάσει τοῦ τῆς Σαλσβούργης γυμνασιακοῦ διδασκάλου Βειλγάβερ καὶ τὸ ζήτημα τοῦ Κορηλιου Νέπωτος ὡς πρῶτον ἀναγνώσματος ἐκ τῆς Λατινικῆς, καὶ οἱ πλείστοι τῶν παρευρεθέντων ἐγνωμάτευσαν ν' ἀρχηται ἢ σπουδῆ τῆς λατινικῆς ἀπὸ τοῦ Νέπωτος. Ἔτερον δὲ ζήτημα ἀνεκινήθη ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Γυμνασίῳ τοῦ Ἀννόβερ καθηγητοῦ Μύλλερ περὶ ποιῶν τῶν μαθητῶν, μάλιστα ἀρ' πρέπει νὰ γίνονται σωματικαὶ τιμωρίαι, καὶ ἡ συνέλευσις δὲν ἔκρινεν ἀνάξιον συζητήσεως τὸ μέτρον τοῦτο, παρετήρησεν ὅμως, ὅτι αἱ τὸ σῶμα ἀφορῶσαι τιμωρίαι πρέπει νὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ τοῦ διδασ-

κάλου ἐν ἀρμοδίᾳ στιγμῇ καὶ νὰ περιορίζωνται μόνον εἰς νεωτάτους τὴν ἡλικίαν μαθητῆς.

Ἐν τέλει δὲ τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν φιλολόγων ὁ γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Φραγκφούρτῃ Γυμνασίου Κλάουσεν ἐξέφρασεν ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν μελῶν τὰς προσηκούσας εὐχαριστίας τῷ προεδρείῳ καὶ τοῖς γραμματέσι τῆς συνελεύσεως καὶ ταῖς ἀρχαῖς τῆς Αὐγούστης διὰ τὴν φιλικὴν ὑποδοχὴν, ἧς ἔτυχον, περὶ τῶν λόγων μετ' ἀνευφημιῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως τῆς Αὐγούστης παρὰ πάντων τῶν παρόντων λίαν ζωηρῶς καὶ ἐγκαρδίως ἐπαναληφθειῶν.

Ἐν Ἐρμουπόλει Σύρου.

N. PETRUS.

ΠΟΛΕΜΙΚΑ.

Πάντες ἐνθυμούνται βεβαίως (διότι ἄποπον εἶναι νὰ υποθέσωμεν τὸ ἐναντίον) πάντες ἐνθυμούνται τὴν περίφημον ἐλεπόλιν τοῦ ἐκπορθήσαντος τὴν Κωνσταντινούπολιν Μωάμεθ τοῦ Β'. Τοῦ τηλεβόλου ἐκείνου αἱ λίθιναι σφαῖραι εἶχον περιφέρειαν ἑκτῶ σπιθαμῶν, καὶ βάρος δώδεκα στατήρων ἥτοι 1456 λιτρῶν κατὰ τὸν Μόρτμαννον (*). Πρὸς χρῆσιν καὶ μετακλίσεις ἐκείνου ἦσαν ἀναγκαῖοι 700 περίπου ἄνδρες καὶ 50 βοῶν ζεύγη φέινεται δὲ ὅτι ὅτι πρὶν ἢ πυροβολήσῃ δι' αὐτοῦ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ προειδοποιήσῃ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ, ἵνα μὴ φοβηθῶσι καὶ πάθωσι . . . ὑπὸ φόβου. Λέγεται δὲ τὸ τηλεβόλον τοῦτο τὸ μέγιστον ὅσων ποτ' ἀνέφερον ἡ ἱστορία.

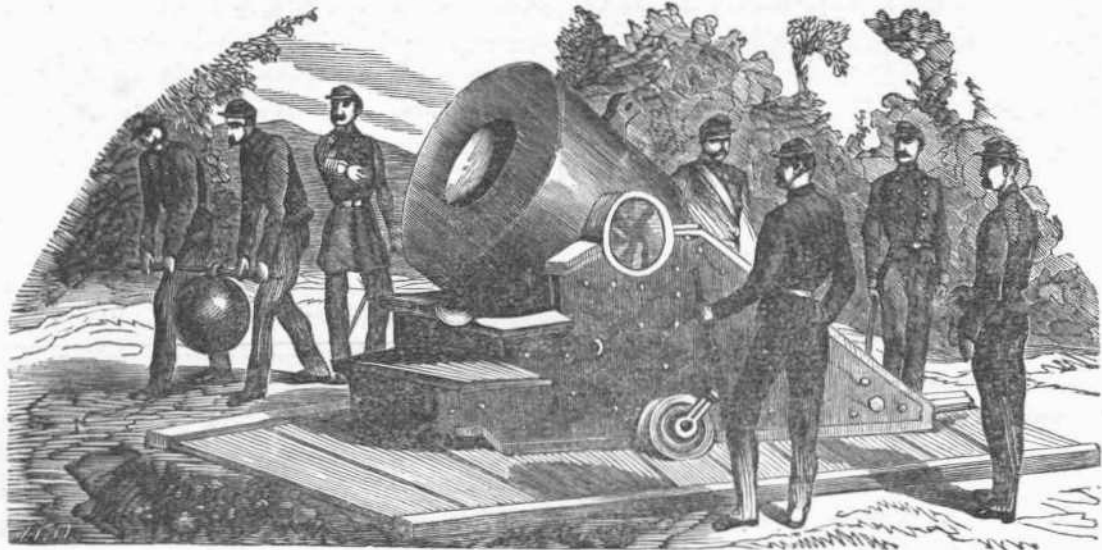
Ἄλλ' ἰδοὺ τὴν σήμερον ὁ πολλὰ θαυμάσια παρασχῶν ἡμῖν ἐμφύλιος τῆς Ἀμερικῆς πόλεμος, ἰδοὺ πάλιν παρᾶγει καὶ νέα καταστροφῆς προϊόντα, ἐλεπόλεις πολλῶν μεγαλειτέρας τῆς τοῦ κραταιοτάτου Μωάμεθ, τοῦ διὰ μόνον τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτοκρουμένων ἰσχύσαντος. Αἱ σημεριναὶ ἐλεπόλεις εἶναι, ὡς λέγουσιν ἐν Ἀμερικῇ, μεγέθους 13 inch, δηλαδὴ 13 δακτύλων, ἥτοι 33 ἑκατοστῶν μέτρον περίπου. Τὸ βάρος τοῦ ἐν τῇ παρακειμένη εἰκόνι παριστωμένου εἶναι 47,000 λιτρῶν ἄνευ τοῦ ὑποστάτου. Ἄλλὰ μόνον ἐπτά καὶ ἔχι ἑπτακόσιοι ἄνθρωποι ἀπαιτοῦνται πρὸς χρῆσιν αὐτοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐκ τῶν ἑπτακοσίων τοῦ Μωάμεθ, οἱ μὲν 693 οὐδὲως διέφερον τῶν πεντήκοντα ζευγῶν βοῶν, μόνον δὲ οἱ ἐπτά εἶχον κατὰ τι ἀνωτέραν διανοητικὴν δύναμιν. Περιττὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι αἱ τελευταῖαι αὗται ἐλεπόλεις μόνον εἰς πολιορκίας εἰσὶ χρήσιμοι διότι χρῆζουσιν ἀληθῶς κτιρίων ὅπως στηθῶσιν. Δὲν λέγουσιν ὅ-

(*) Ἴδε τὰ περὶ τοῦ τηλεβόλου τούτου ἐν τῇ μεταφράσει τῆς πραγματείας τοῦ Μορτμάννου. Πανδ. τόμ. Γ'. Σελ. 442 στήλ. β'.

μωσ αὐτὴ ἀμερικανικαὶ ἐφημερίδες ἂν οἱ Ἀμερικανοὶ, μιμούμενοι τοὺς Ὀθωμανοὺς, ζητῶσι πρῶτον τὴν ἀδειαν τῶν περιοίκων ὅπως πυροβολήσωσι κατὰ τῶν πόλεων. Ἡ εὐγενὴς αὕτη προσφορά δὲν ἤθελε βεβαίως συντελέσει πολλὴ εἰς τὴν ταχέαν ἄλωσιν τῶν πόλεων.

Παρατηρήσαμεν εἰς τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας ὅτι πολλοὶ ὠμίλησαν περὶ τῶν θωρακωτῶν πλοίων εἰκό-

ὑπὸ τοῦ Carondelet καὶ τοῦ Tyler γενομένας, ὧν τὸ ἕτερον φαίνεται παρὰ τὸ Ἀρκανσᾶς. Τέλος δὲ κατέφυγεν ὑπὸ τὸ φρούριον τοῦ Wicksburg, οὐτινος τὴν πολιορκίαν κατέλιπον οἱ τὰ τῆς ὁμοσπονδίας φρονούντες. Ἀλλὰ δὲν ἐπέζησε πολὺ εἰς τὸν ἴδιον θρίαμβον ὁ ἄψυχος αὐτός ναυτικὸς ἦρωσ. Διότι τὴν ἕκτην Αὐγούστου ἀποπλέων κατ' ἀνωτέραν ἐπιταγὴν ἐξ Οὐίκοβούργης κατὰ τῆς Ἐρυθρᾶς

Ἀμερικανικὴ ἐλέπολις.

Θωρακωτὰ πλοῖα.

τως διότι παντὸς Ἑλλήνος ἡ καρδιά εἶναι ναυτική. Εἶδον ἰδίως πολλὸν λόγον γενομένου ἐν ταῖς αὐταῖς ἐφημερίαις περὶ τῆς μεταξὺ τῆς κανονοφόρου— Ἀρκανσᾶς καὶ τοῦ ἐνωτικῆς στολισκοῦ φοβερᾶς μάχης. Ἡ θωρακωτὴ αὕτη κανονοφόρος, ἣτις φαίνεται ἐν τῇ εἰκόνι ἀναπεπταμένη φέρουσα τὴν τῶν συσπόνδων πολιτικῶν σημαίαν διήλθε καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐκτασιν τὸν ὁμοσπονδικὸν στολισκὸν καὶ ἀντίστη εἰς πολλὰς συγκρούσεις καὶ ἐμβολὰς, ἰδίως δὲ εἰς τὰς

Βάβδου (Baton-Rouge) ἠναγκάσθη νὰ τραπῆ πρὸς τὴν ἀκτὴν, βλαρθείσης ὀλίγον τῆς μηχανῆς. Ἐκεῖ δὲ προσβλήθει ὑπὸ τῶν ἐνωτικῶν κανονοφόρων ἐπυροπολήθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου πληρώματος καταφυγόντος εἰς τὴν ἀκτὴν.

Ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνώσται τὰ ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ θωρακωτὰ πλοῖα ἐξέχουσι πολὺ τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ ἄλλης κατασκευῆς π. χ. τὸ θριαμβεύσαν Monitor καὶ σώσαν τὸν ὁμοσπονδικὸν

στόλον μόνις ἐξεῖχε δώδεκα δακτύλους τῆς θαλάσσης εἶχεν ἐξέχοντα πύργον κυκλοτερῆ καὶ στρεφόμενον καὶ φέροντα δύο μόνια ἀλλ' ἰσχυρὰ κανόνια. Ὄθεν αὐτῶν ἐναντίων σφαίραι κατὰ τοῦ πύργου μόνου ἰσχύουσαι, ὡς μόνου ἐξέχοντος πολλὴ, καὶ αὐτοῦ μόνις ἠδυνήθησαν νὰ ἐκδώσιν τὴν ἐπιδερμίδα, ἣτοι τὴν ἀνώτατον τοῦ χρώματος στρώμα. Ἐχει δὲ ὁ Monitor σχῆμα μεγάλου λέβητος, φέρε δ' εἰπεῖν ἀπαράλλακτον τὸ τοῦ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν Ἀθηνῶν λέβητος, ἐν ᾧ κατασκευάζεται τὸ ἀέριον.

Σ.

ΜΑΞΙΜΟΣ ΜΑΞΙΜΙΣ.

Διήγημα ῥωσικόν.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 298, 299 καὶ 300.)

Ἄφ' οὗ κατέλιπα τὸν Μάξιμον Μάξιμις, ἐπέρασα κατεσπευσμένως τὰ στενὰ τοῦ Τέρκου καὶ τοῦ Δαριάλου ἐπρογευμάτισα εἰς Καθέκιον, ἔπια τέτιον εἰς Ἰάρσιον καὶ ἐφθάσα διὰ τὸν δειπνὸν εἰς Βλαδικαύκασον. Δὲν σὲ λέγω τίποτε περὶ τῶν ὀρέων, ἀφ' οὗ δὲν τὰ εἶδες οὔτε περὶ τῆς ἡχοῦς, ἀφ' οὗ δὲν τὴν ἤκουσες σὲ ἀπαλλάττω δὲ καὶ τῶν στατιστικῶν μου παρατηρήσεων τὰς ὁποίας δὲν ἔ' ἀνεγίνωσκας βεβαίως!

Κατέβην εἰς τὸ μόνον ξενοδοχεῖον τοῦ τόπου οἱ τρεῖς ἀπόμαχοι οἱ ὁποῖοι τὸ διοικοῦν εἶναι ζῶα καὶ τόσον συχὰ μεθυσμένοι, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρῆς φασιανὸν ἐψημένον, ἀλλ' οὔτε κἀν ἄθλιον ζωμόν. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον μὲ εἶπαν ἦτο ὅτι θὰ ἔμενα τρεῖς ἡμέρας ὑπ' αὐτὴν τὴν δίκαιαν, διότι ἡ εὐκαιρία δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει καὶ ἐπομένως ἀφ' οὗ δὲν εἶχε φθάσει δὲν ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ. Ἀλλ' ἀγνοεῖς ἴσως τί ἐστὶν εὐκαιρία; Εἶναι μόνον καὶ μόνον ἡμισυς λόγος πεζικοῦ καὶ ἐν κανόνιον δορυφοροῦντα τὰς συνοδείας διὰ τοῦ Καθάρδου ἀπὸ τὸν Βλαδικαύκασον μέχρι τοῦ Ἐκαθεννογράδου. Ἐπενόησα λοιπὸν νὰ γράψω τὴν ἱστορίαν τῆς Λευκῆς τὴν ὁποίαν εἶχε διηγηθῆ ὁ Μάξιμος Μάξιμις δὲν ἐφρανταζόμεν τότε ὅτι ἐμελλε νὰ γίνῃ ὁ πρῶτος κρῖκος τόσον μακρᾶς σειρᾶς διηγημάτων!

Τὴν πρῶτην ἡμέραν ἐβαρύνθη τρομερὰ τὴν ἐπιούσαν τὸ πρῶτ' ἄλογον εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν. ἦτο ὁ Μάξιμος Μάξιμις! Ἐπιλήθημεν ὡς ἀρχαῖοι φίλοι καὶ τῷ προέτεινα νὰ μοιράσω τὴν καρμάρν μου μὲ αὐτὸν ἐδέχθη εὐκόλως, ἐκτύπησε τὸν ὄμῳ μου καὶ διέστρεψε τὸ στόμα του εἰς σχῆμα μειδιάματος. . . τί ἀλλόκοτος ἄνθρωπος! . . .

Ὁ Μάξιμος Μάξιμις εἶχε βαθείας γνώσεις τῆς μαγειρικῆς τέχνης νὰ ἐβλεπε πῶς εἰξευρε νὰ ἐψήσῃ

τὸν φασιανὸν καὶ μὲ πόσῃ χάριν τὸν περιέχυε μὲ ζωμίον ἀλατισμένον ἀγγοῦριον. Ἄν δὲν ἤρθετο θὰ ἠναγκαζόμην νὰ ἀρκεσθῶ εἰς ζῆρον ψωμίον. Ὀλίγος οἶνος τῆς Κακετέας παρηγόρησεν ἡμᾶς διότι μόνον ἐν φαγητῶν εἶχομεν ἀνάψαμεν τὰς πίπας ἡμῶν καὶ ἐκαθήσαμεν ἐγὼ μὲν πλησίον τοῦ παραθύρου, ἐκεῖνος δὲ παρὰ τὴν θερμάστραν, ἣτις ἔκειε ἐκείνην τὴν ἡμέραν διότι ἦτο ψυχὸς καὶ ὑγρασία. Ἐκαθήσαμεν σιωπηλοὶ καὶ περὶ τίνος νὰ ὁμιλήσωμεν; Μὲ εἶχεν εἶπει ὅτι εὐχάριστον εἶχε νὰ μὲ εἶπῃ, ἐγὼ δὲ δὲν εἶχα τίποτε νὰ διηγηθῶ. Ἐκύτταξα ἔξω τοῦ παραθύρου πλῆθος οἰκίσκων ἦσαν διεσπαρμένοι ἐπὶ τῆς ἔχθης τοῦ Τέρκου, ὅστις ἐπλατύνετο βαθμηδὸν, καὶ ἔβλεπα διὰ τῶν δένδρων τὸ γλαυκὸν καὶ πτερυγοῦν τείχος τῶν ὀρέων, τοῦ ὁποίου ὑπερεῖχεν ἡ λευκὴ καὶ εὐρεῖα κορυφὴ τοῦ Κάσβεκ. Ἀπεχαιρέτιζον δὲ κατὰ νοῦν τὰ ὄρη ταῦτα, τὰ ὁποῖα μὲ ἐνέπνεον αἰσθημα λύπης καὶ πόθου.

Ἐμείναμεν οὕτως ἀρεκτὴν ὥραν, ἀκίνητοι καὶ σιωπηλοὶ ὁ ἥλιος ἐκρύπτετο ὀπισθεν τῶν πεπηγμένων κορυφῶν, λεπτὴ δ' ὀμίχλη ἐπεσκαδάζετο ἤδη ἐπὶ τῶν κοιλάδων, ὅτε ἠκούσαμεν ἤχον ὁδοπορικῶν κωδωνίου εἰς τὴν ὁδὸν καὶ τὰς φωνὰς ἀμαξηλάτου. Τινὰ δὲ ἀμάξια, Ἀρμένιοι καταλασπωμένοι καὶ ὁδοπορικῆ ἀμάξα κενὴ εἰσῆλθον εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ξενοδοχείου ἡ κομψότης, ἡ καλὴ κατασκευὴ καὶ ἡ ἐλαφρότης τῆς ἀμάξης ταύτης εἰδείκνυον αὐτὴν ζένης κατασκευῆς. Ἠκολουθεῖτο ὑπὸ ἀνδρὸς μέγαν μύστακα ἔχοντος, ἐνδεδυμένου ὡς Οὐσάρου καὶ ἀρεκτὰ καλὰ δι' ὑπηρετήν δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀπατηθῆ τις περὶ τοῦ ἐπαγγελματός του βλέπων πῶς ἐτίνασσε τὴν στάκην τῆς πίπας του καὶ πῶς ἐφώναζε πρὸς τὸν ἀμαξηλάτην. Ἦτο βεβαίως ὑπηρετῆς χαδευμένος ὑπὸ ὀκνηροῦ κυρίου, ἄλλος Figaro ῥώσος.

« Εἶπέ με, φίλε μου, τῷ ἐφώναξα ἀπὸ τὸ παράθυρον, τί τρέχει, ἡ εὐκαιρία ἐφθασε; »

Μὲ παρατήρησε κατὰ πρόσωπον μὲ τρόπον αὐθάδη, διώρθωσε τὸν λαιμοδέτην του καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του. Ἀρμένιος τις ὅμως, ὁ ὁποῖος ἦτο πλησίον του, ἀπεκρίθη ἀντ' αὐτοῦ ὅτι τῷ ὄντι ἡ εὐκαιρία εἶχε φθάσει καὶ ὅτι ἀνεχώρει τὴν ἐπιούσαν.

« Εἶναι εὐτύχημα, εἶπεν ὁ Μάξιμος Μάξιμις πλησιάζας εἰς τὸ παράθυρον τί ὠραία ἀμάξα, προσέθηκεν, εἶναι βέβαια κἀνεὸς πολιτικοῦ ὑπαλλήλου ὁ ὁποῖος ἔχει ἀποστολὴν εἰς Τίφλιδα. Φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει τὰ ὄρη μας ὅχι φίλε μου δὲν ἐγιναν διὰ σὲ καὶ θὰ σὲ κάμουν νὰ πηδήσῃς ἄς ἦναι καὶ ἀγγλικὴ ἡ ἀμάξα σου! Ἀλλὰ ποῖος νὰ ἦναι! Ἄς ὑπάγωμεν νὰ ἰδῶμεν. »

Ἐξήλθομεν, ἀλλ' εἰς τὴν ἄκραν τοῦ στενοῦ ἀπκα-

τήσαμεν θύρα ανοικτή και είδομεν εις πλάγιόν τι δωμάτιον τὸν μεγάλον ὑπηρετήν μετακομίζοντα τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἀμαξηλάτου δέματα και κιβώτια.

« Αἴ! φίλε, εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ λοχαγὸς, τίνας εἶναι αὐτῇ ἡ ἀμαξία; . . . λαμπρά ἀμαξία, μὰ τὴν πίστιν μου. . . »

Ὁ ὑπηρετὴς μὴ κινηθεὶς ἐμορμύρισε κᾶτι· ὁ δὲ Μάξιμος θυμωθεὶς τὸν ἤρπασεν ἀπὸ τὸν ὄμον και εἶπε·

« Εἰς σὲ ὀμιλῶ.

— Τίνας εἶναι ἡ ἀμαξία; . . . τοῦ κυρίου μου.

— Καὶ ποῖος εἶναι ὁ κύριός σου;

— Ὁ Πέσοριν.

— Πῶς λέγεις; Πέσοριν; . . . Δὲν ὑπηρετήσεν εἰς τὸν Καυκάσον; ἐκράνυγασεν ὁ Μάξιμος Μάξιμος ἀρπάσας μου τὴν χεῖρα. Ἡ χαρὰ δ' ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Μὲ φαίνεται εἶπεν ὁ ὑπηρετὴς, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸν ὑπηρετῶ πρὸ πολλοῦ δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ βεβαιώσω.

— Ὡ! αὐτὸς εἶναι . . . Γρηγόριος Ἀλεξάνδροβις; εἶναι τὸ ὄνομά του, αἰ; . . . Εἴμεθα φίλοι τοῦ κυρίου σου, » προσέθηκε. Καὶ τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὄμον φιλικῶς ἀλλὰ τόσῳ δυνατὰ, ὥστε ὁ ὑπηρετὴς παρ' ὀλίγον ἔπεσε.

« Συμπάθειον, κύριε, μὲ στενοχωρεῖτε, εἶπεν οὗτος ὠργισμένος.

— Ἄ! πᾶ . . . Εἰζεύρεις ὅτι εἴμεθα φίλοι στενοὶ τοῦ κυρίου σου και ὅτι ἐξήσαμεν πολλὸν καιρὸν μαζῇ; ἀλλὰ ποῦ ἔμεινε; »

Ὁ ὑπηρετὴς ἀπεκρίθη ὅτι ὁ κύριός του ἐδαίπειν και διενουκτέρευε παρὰ τῷ συνταγματάρχῃ Μ. . .

« Ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ διὰ μίαν στιγμὴν; . . . Καὶ σὺ, φίλε μου, δὲν ἔχεις κάμμειαν πρόφασιν διὰ νὰ ἐπανέλθῃς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν ὑπάγῃς εἰπέτω ὅτι ὁ Μάξιμος Μάξιμος εἶναι ἐδῶ . . . σὲ δίδω μίαν δραχμὴν διὰ νὰ πῆς »

Ὁ ὑπηρετὴς ἐμόρφασεν ἀκούσας μίαν δραχμὴν, ἀλλ' ἐβεβίωσεν εἰς τὸν Μάξιμον ὅτι θὰ ἐκτελέσῃ τὴν παραγγελίαν του.

« Θὰ ἔλθῃ εὐθύς, εἶπεν ὁ λοχαγὸς θριαμβικῶς. Τρέχω νὰ τὸν περιμείνω κάτω εἰς τὴν πύλην . . . λυποῦμαι διότι δὲν ἔχω σχέσεις μὲ τὸν Μ. . . »

Ὁ Μάξιμος Μάξιμος ἐκάθησεν ἐπὶ θρονίου πλησίον τῆς πύλης· ἐγὼ δὲ εἰσῆλθα πάλιν. Ὁμολογῶ ὅτι ἐπεθύμουν πολλὸ νὰ ἴδω τὸν Πέσοριν, ἂν και εἰς ὅσον ἤκουσα περὶ αὐτοῦ παρὰ τοῦ λοχαγοῦ δὲν ἐσχημάτισα καλὴν γνώμην. Μετὰ μίαν ὥραν ὁ ἀπόμαχος μ' ἔφερε τὸ σαμοδάριον και τὴν τείστραν, ὁ λοχαγὸς ἐκάθητο ἀκόμη εἰς τὸ θρονίον·

« Μάξιμε Μάξιμιε, ἐφώνησα, δὲν θέλεις τσαῖ;

— Εὐχαριστῶ.

— Ἐλα πῖε,, διότι εἶναι ψυχὸς και εἶναι πλέον ἀργά.

— Εὐχαριστῶ δὲν θέλω τίποτε

— Ὅπως θέλεις. » Ἐμείνα μόνος. Μετὰ δέκα δὲ λεπτὰ εἰσῆλθε και αὐτὸς λέγων·

« ἔχεις δίκαιον, εἶναι ψυχὸς, καλλίτερον νὰ πῶ ἐν ποτῆρι τσαῖ· εἰμπορῶ νὰ περιμένω ἕως αὔριον τὸ πρωῒ. . . ὁ ὑπηρετὴς ἀνεχώρησε πρὸ πολλοῦ. . . κᾶτι πρέπει νὰ τὸν ἐμποδίσῃ. . . »

Ἐπιεν ἐν βίᾳ ἐν ποτῆριον, ἠρνήθη δεύτερον και κατέβη νὰ καθῆσθαι πάλιν εἰς τὸ θρονίον του. Ἦτο φανερόν ὅτι ἡ ὀλιγωρία τοῦ Πέσοριν πικρῶριζε τὸν γέροντα, ἀφ' οὗ μάλιστα πρὸ μικροῦ μὲ εἶχεν ὀμιλήσει περὶ τῆς φιλίας του και μ' εἶχεν εἰπεῖ πρὸ μιᾶς μόλις ὥρας ὅτι ὁ Πέσοριν θὰ ἤρχετο εὐθύς, μόλις ἤκουε περιφερόμενον τὸ ὄνομά του. — Ἦτο ἀργὰ και σκοτεινότερος καιρὸς ὅτε ἤνοιξα τὸ παράθυρόν μου δευτέρην φορὰν. Ἐκάλεσα τὸν Μάξιμον Μάξιμιε και τῷ εἶπα ὅτι ἦτο ὥρα νὰ κοιμηθῶμεν ἐπιθύρσις τινος λέξεις, ἐπανέλαβα τὴν πρόσκλησιν. . . και δὲν ἀπεκρίθη.

Ἐτυλίχθην εἰς τὴν μανδύαν μου, ἔβαλα τὸ κηρίον ἀναμμένον ἐφ' ἑνὸς καθίσματος και ἐπλαγίσασα ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Θὰ ἐκοιμώμην δὲ ἡσυχώτατα ἂν ὁ Μάξιμος Μάξιμιε, εἰσελθὼν ἀργὰ πολὺ, δὲν μὲ ἐξύπνει. Ἐρρίψε τὴν πίπαν του εἰς τὴν τράπεζαν, περιπάτησεν ὀλίγον εἰς τὸ δωμάτιον, ἐσκάλισε τὴν φωτίαν τῆς θερμάστρας, τέλος κατεκλίθη· ἀλλ' ἐπὶ πολὺ τὸν ἤκουα βήχοντα, πτύοντα και γυρίζοντα εἰς τὸ κρεβάτιόν του.

« Μήπως ἔχεις κορεοὺς, τὸν ἠρώτησα.

— Ναὶ ἔχω κορεοὺς, ἀπεκρίθη ἀναστενάξας βαθέως. »

Τὴν ἐπαύριον ἐξύπνησα πολλὰ πρωῒ, ἀλλὰ ὁ Μάξιμος εἶχεν ἤδη ἐγερθῆ· τὸν εὗρον δὲ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρονίου του πλησίον τῆς θύρας.

— Πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὸν φρούραρχον, μὲ εἶπεν, ἂν ὅμως ἔλθῃ ὁ Πέσοριν λάβε τὴν καλλοσύνην νὰ μὲ μηνύσῃς.

Τοῦ τὸ ὑπεσχέθην και ἤρχετο νὰ τρέχῃ ὡς ἂν εἶχεν ἀναλάβῃ τὰς δυνάμεις και τὴν ἐλαστικότητα τῆς νεότητός του.

Ἡ πρωῒα ἦτο λαμπρά. Χρυσὰ νέφη συνεσωρεύοντο ἐπὶ τῶν ὄρεων, νέαν ἀλλ' ἀερῖνην σειρὰν βουνῶν σχηματίζοντα. Πρὸ τῆς οἰκίας ἐκειτο πλατεῖα μεγίστη και τῆς ὁποίας ἡ κίνησις ἦτο μεγάλη ἕνεκα τῆς κυριακῆς. Παιδὲς ὀσέται γυμνόποδες φέροντες ἐπὶ τῶν ὄμων δισάκια πλήρη μέλιτος εἰς πῆττας περιστρέφοντο περὶ ἐμέ· τοὺς ἐκαταρώμην διότι δὲν τοὺς ἐχρεοιάζομην και ἤρχιζα νὰ συμμερίζωμαι τὴν ἀνησυχίαν τοῦ καλοῦ λοχαγοῦ.

Μόλις ὅμως παρήλθον δέκα λεπτὰ και εἶδον εἰς

τὴν ἄκραν τῆς πλατείας ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον περιμέναμεν. Συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Μ. . . ὅστις τὸν ἔφερε μέχρι τῆς θύρας τοῦ ξενοδοχείου τὸν ἐχαίρετισε και ἀπῆλθεν εἰς τὸ φρούριον.

Ἐστειλα εὐθύς τὸν ἀπόμαχον εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Μάξιμου Μάξιμιε.

Ἵπηρετὴς ἐξελθὼν τοῦ ξενοδοχείου, ἔδωκεν εἰς τὸν Πέσοριν μικρὸν κιβώτιον σιγάρων και ἀπεσύρθη ἀφ' οὗ πρωῒον ἔλαβε διαταγὰς τινάς. Ὁ κύριός του ἀνῆψε τὸ σιγάρων του, ἐχασμήθη δις και ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ θρονίου πλησίον τῆς θύρας.

Ἦτο δὲ μέτριος τὸ σῶμα ἀλλὰ λεπτός και καλὸς κατὰ τὸ μέσον, ὑπερ ἐνέφαινε κρᾶσιν ἀρκούντως δυνατὴν νὰ ὑπομείνῃ ἀλλαγὰς κλίματος, κινδύνους βίου νομάδος, ἠδονὰς μεγάλης πόλεως και ῥαγδαία πάθη· τὸ βελούδιον ἐνδυμὰ του ὑπὸ κονιορτοῦ κεκαλυμμένον και ἐσφιγμένον περὶ τὴν ὄσφυν του ὑπὸ τῶν δύο κατωτάτων κομβίων διανοιγόμενον εἰς τὰ ἄνω ἐδείκνυεν ὑποκάμισον ἀστράπτων ὑπὸ λευκότητος· ὅτε ἐξέβαλε τὸ ἕτερον τῶν χειροκτίων του ἐθύμασα τὴν ὠραιότητα τῆς μικρᾶς του χειρὸς, οὐχ ἦτον δὲ και τὴν μετώχρητος ἰσχύνητα των δακτύλων. Τὸ βάδιμά του ἦτο ἀτμηλέτητον και καθαρόν, ἀλλὰ παρετήρησα ὅτι δὲν ἐκίνει τὰς χεῖρας περιπατῶν, ὅπερ κατὰ τὰς ἰδίξ μου παρατηρήσεις ἐμφαίνει τι μυστηριώδες κατὰ τὸν χαρακτήρα. Ὅτε ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ θρονίου, τὸ καλόν του σῶμα ἐλυγίσθη ὡς ἂν δὲν εἶχε κόκκαλα· ὄλαι του αἰ στάσεις κατεδείκνυον τινὰ ἀδυναμίαν και ὁμοιάζεν ὀλίγον πρὸς φιλευπρόσωπον γυναῖκα τρικλοντούτιδα, ἥτις κάθηται ἐπὶ τοῦ πτιλωτοῦ θρονίου τῆς, ἀφ' οὗ κοπιᾶσιν εἰς τὸν χορόν. Ἦτο ἴσως τριάκοντα ἐτῶν· ἀλλὰ κατὰ πρώτην ὄψιν δὲν τῷ ἐδίδες πλέον τῶν εἰκοσιτριῶν. Τὸ μειδιάμα του εἶχε τὴν ἀπαλότητα τοῦ γυναικείου μειδιάματος· ἡ δὲ ξανθὴ και φύσει βοστρυχάδης κόμη του ἐσχημάτιζε θαυμασίως τὸ ὠχρόν και εὐγενὲς πρόσωπόν του, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μόλις ἀνεκάλυπτες τὰ ἴχνη κενῶν, τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο πολὺ καταφανέστερα ἐν ὄρᾳ θυμοῦ ἢ ἀνησυχίας· ἂν και τὸ χρῶμα τῆς κόμης του ἦτο ἀνοικτόν, ὁ μύσταξ ὅμως και αἰ ὄφρυς του ἦσαν μέλανεσ, πρᾶγμα σημαῖνον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ὅτι αἰ ἀμαυραὶ οὐρὰ και χαιτὴ λευκοῦ ἵππου. Εἶχε τὴν βίνα σιμὴν, ὀδόντας θαυμασίους και ὀφθαλμούς ὑπομέλανας· ἀνάγκη δὲ νὰ εἶπω και ἄλλο τι περὶ τῶν ὀφθαλμῶν του. — Ὅτε ἐγέλα ἐκεῖνοι δὲν ἐγέλων. — Δὲν εἶδὲς ποτε αὐτὸ τὸ παράδοξον εἰς μερικοὺς ἀνθρώπους; . . . Εἶναι σημεῖον ἢ κακοῦ χαρακτῆρος ἢ σταθερᾶς και βαθείας λύπης· φωσφορικῆς, οὕτως εἶπεῖν, λάμψεις ἀπήσραπτον ὑπὸ τὰ ἡμίλειστα βλέφαρά του. Δὲν ἦσαν ἀνταυγάσματα θερμῆς καρδίας, οὕτε ὀρμὴ τῆς φαντασίας, ἀλλὰ τι προξενῶν θάμβος και ῥίγος, ὡς ἡ λάμψις

τοῦ στιλπνοῦ χάλυβος· τὸ βλέμμα του δὲν ἦτο ἀτενὲς ἀλλὰ ὀξὺ και προῦξενε τὴν δυσάρεστον ἐντύπωσιν τῆς ἀδιακροῦτου ἐρωτήσεως· θὰ τὸν ἐνόμιζα τολμηρὸν, ἐὰν δὲν ἦτο ἐντελῶς ἡτυχὸς και ἀδιάφορος. Τέλος, λέγω εἰς συμπέρασμα, ὅτι τὸ ὄλον τοῦ Πέσοριν ἦτο κάλλιστον και ὅτι εἶχεν ἐξ ἐκεῖνων τῶν φυσιογνωμιῶν, αἵτινες πέπρωται νὰ ἀρέσκωσιν εἰς τὰς γυναῖκας.

Οἱ ἵπποι ἦσαν ἐξευγμένον, ὁ δὲ ὑπηρετὴς εἶχεν ἤδη ἀνηγγελέμενον εἰς τὸν Πέσοριν ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, και ὁ Μάξιμος Μάξιμιε δὲν ἐφαίνετο. Εὐτυχῶς ὁ Πέσοριν σκεπτικὸς και ἀτενίζων εἰς τὰς κυανοειδεῖς κορυφὰς τοῦ Καυκάσου, ἐφαίνετο λησμονήσας τὸ ταξιδίδιον του. Πλησιάζας δὲν πρὸς αὐτὸν εἶπον· « Ἐὰν θέλετε νὰ περιμείνετε ἀκόμη μίαν στιγμὴν θὰ λάβετε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἰδῆτε παλαιὸν φίλον.

— Ἄ ναί, ἀπεκρίθη ταχέως, μὲ ὀμίλησαν περὶ τούτου χθὲς, ἀλλὰ ποῦ εἶναι;

Ἐστράφη πρὸς τὴν πλατεῖαν και εἶδον τὸν Μάξιμον Μάξιμιε τρέχοντα δρομαῖον πρὸς ἡμᾶς· ὅτε ἐφθασε δὲν ἠδύνατο σχεδὸν ν' ἀναπνεύσῃ ὁ ἰδρῶς ἐρρέεν εἰς θρόμβους ἀπὸ τοῦ προσώπου του· οἱ δὲ βόστρυχοι τῆς λευκῆς του κόμης, ἐξεληθόντες ὑπὸ τὸν πῖλον ἐκολλήθησαν ἐπὶ τοῦ μετώπου του και τὰ γόνατά του ἔτρεμον. Ἡθέλησε νὰ βίβη εἰς τὸν λαίμῳ τοῦ Πέσοριν, ἀλλ' οὗτος ἠρέσθη νὰ τείνῃ αὐτῷ ἀμετὰ ψυχρῶς τὴν χεῖρα και ποι εὐγενῶς μειδιῶν. Ὁ λοχαγὸς ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ἐκπληκτός· τέλος ἤρπασεν ἀπλήστως τὴν τεινομένην χεῖρα και ἠθέλησε, νὰ ὀμιλήσῃ ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρρωσε.

« Πόσον χαίρω, ἀγαπητέ μου Μάξιμιε Μάξιμιε! Αἴ! Πῶς εἴσθε; . . . εἶπεν ὁ Πέσοριν.

— Ἄ! σὺ . . . σεῖς. . . ἐτραύλισεν ὁ γέροντα δακρύων. Πρὸ πόσων χρόνων . . . εἰς τὸ διάστημα πόσων ἡμερῶν . . . τί ἔγιναν ὅλα αὐτὰ!

— Πηγαίνω εἰς τὴν Περσίαν . . . και ἴσως μακρύτερα . . .

— Ἀλλ' ὄχι εὐθύς; . . . Θὰ περιμείνῃς ὀλίγον, ἀγαπητέ μου φίλε· θὰ χωρισθῶμεν λιγὸν τόσῳ γρηγορα, ἀφ' οὗ πρὸ χρόνων δὲν σε εἶδα·

— Εἶναι ἀνάγκη, Μάξιμιε Μάξιμιε.

— Θεέ μου! Θεέ μου! διὰ τί λοιπὸν βιάζεσαι τόσον πολὺ· εἶχα τόσα πράγματα νὰ σὲ διηγηθῶ, τόσα πράγματα νὰ σὲ ἐρωτήσω. . . Αἴ! λοιπόν. . . παρητήθης! εἶπέ με τί ἔκαμες τόσον καιρὸν;

— Ἐβαρύνθη, ἀπεκρίθη ὁ Πέσοριν μειδιῶν.

— Καὶ ἐνθυμῆσαι πῶς ἐξήσαμεν οἱ δύο εἰς τὸ φρούριον; . . . Εἶναι ὠραῖος τόπος διὰ κυνήγι! . . . Καὶ εἶσαι γενναῖος κυνηγός; . . . και ἡ Λευκή; . . . »

Ὁ Πέσοριν ὠχριάσας ὀλίγον ἀπεστράφη.

οἱ πλούσιοι Ῥώσοι ἀριστοκράται, ἀποθανόντες ἐν Ἰάλτᾳ, τὸν αἰώνιον κοιμῶνται ὕπνον, εὐτυχεῖς καὶ μετὰ θάνατον ἀκόμη.

Γνωστὴ εἶναι ἡ Ἰάλτα ἐν τῷ στρατιωτικῷ κόσμῳ διὰ τοὺς Ἀρναούτους τῆς. Ἐπειδὴ δὲ πιστεύω, ὅτι ἡ ἱστορία τῶν Ἑλλήνων τούτων τῆς Ῥωσσίας στρατιωτῶν ἐνδιαφέρει πάντα Ἕλληνα, θέλω εἶπει ὀλίγα τινὰ περὶ αὐτῶν κατὰ τὰς πληροφορίες, ἃς ἔλαβον ἐπιτοπίως ὑπὸ τινος τῶν ἀποστράτων τοῦ τάγματος τούτου ὑπαξιωματικῶν, πληροφορίας περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὁποίων ἐγγυᾶται ἡ ἱστορία. Ἡ σύστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου τάγματος, τὸ ὁποῖον πρὸ τοῦ τελευταίου Κριμαϊκοῦ πολέμου ἀπετέλει τὴν φυλακὴν τῶν παραλίων τῆς Κριμαίας, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1769, καθ' ὃν χρόνον ἡ Ῥωσσία εὐρίσκειτο εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Τουρκίας. Ναυτικὴ μοῖρα, ἀνεξαρτέτως ἐξ Ἑλλήνων τοῦ Ἀρχιπελάγους συγκειμένη, εἶχε συντελέσει τὰ μέγιστα εἰς τὰς τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν νίκας. Ἀποπερατωθείσης δὲ τῆς ἐκστρατείας, τὰ λείψανα τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου στόλου ἐγειναν δεκτὰ εἰς τὴν τακτικὴν τῆς Ῥωσσίας ὑπηρεσίαν, ἔνθα, ὀλόκληρον ἀποτελοῦντα τάγμα, συνέδραμον πολλάκις τὴν Ῥωσσικὴν κυβέρνησιν κατὰ τὰς ἐπικινδύνους τῶν Τατάρων στάσεις. Ἀκολούθως δὲ τὸ τάγμα τούτο, ὀνομασθὲν Ἑλληνικὸν τάγμα τοῦ Βαλουκλαβᾶ (διότι τὸ ἐπιτελεῖόν του ἔδρευεν ἐν Βαλουκλαβᾷ) ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν ἔθνικὰς τινας γαίας, ἃς ἐκαλλιέργει ἐπιμελῶς, καὶ μόνον ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ ἐκάλει ἐλάμβανε τὰ ὄπλα.

Δύσκολος εἶναι ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως Ἀρναοῦτοι. Λέγουσι τινες ὅτι παράγεται ἀπὸ τῆς λέξεως ἀρνίου, διότι οἱ πρόγονοι τῶν πολεμιστῶν τούτων ἦσαν ποιμένες. Τὸ κατ' ἐμὲ νομίζω τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην ὀλίγον βεβαιωμένην.

Κατὰ τὴν διήμερον ἐν Ἰάλτᾳ διαμονὴν μου ἐπεσκέφθη μετὰ τῶν δύο πιστῶν συνοδοιπόρων μου καὶ τὴν ὥραϊν, ἐπὶ περίπου βέρστικα ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπέχουσαν, αὐτοκρατορικὴν ἔπαυλιν, περὶ ἧς ἀνωτέρω εἶπον. Σύγκειται αὕτη ἐκ μεγαλοπρεποῦς μεγάρου καὶ ἐξ ἐκτεταμένου καὶ τερπνοτάτου κήπου, ἐν ᾧ βλαστάνουσιν ἐν ὑπαίθρῳ αἱ πορτοκαλλέαι καὶ ἄλλα τῶν μεσημβρινῶν κλιμάτων φυτὰ. Τὸ οἰκοδόμημα περιέχει πληθὺς δωματίων καὶ αἰθουσῶν, κομψότατα κεκοσμημένων καὶ πᾶσαν τὴν ἀπαιτουμένην ἀνάπαυσιν παρεχουσῶν. Ὄθεν καὶ συνήθως ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια, ὅσάκις περιέρχεται τὴν Κριμαϊκὴν, διαμένει ἐπὶ τινος ἡμέρας ἐνταῦθα, μακρὸν τοῦ θορύβου τοῦ κόσμου καὶ τῆς ὀχληρᾶς τῶν αὐτῶν ἐθιμοταξίας, ἐν πλήρει ἀνέσει καὶ ἀναπαύσει διάγουσα τὰς ὥρας. Καὶ πραγματικῶς, ὠραιότεραν θέσιν καὶ τερπνοτέραν δίκασιν ἢ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ πλάσῃ.

Ε'. ΘΕΟΔΟΣΙΑ.

Ἐξήκοντα, ὡς εἶπομεν, μίλια χωρίζουσι τὴν Ἰάλταν ἀπὸ τῆς Σεβαστουπόλεως, ὀγδοήκοντα δὲ τὴν Θεοδοσίαν ἀπὸ τῆς Ἰάλτας.

Ἡ Θεοδοσία (κατὰ τὸν Δημοσθένην Θεοδοσία) ἦν οἱ ἐξουσιάζαντες τὴν Κριμαϊκὴν Ὀθωμανοὶ ἠνόμασαν Καφρᾶν, εἶναι πόλις παράλιος ἐκτεινομένη ἐν σχήματι ἡμισελήνου ἐπὶ τῆς ἀνωφεροῦς ἀκτῆς· ὁ λιμὴν τῆς εἶναι ἀνοιχτὸς καὶ, βορείων πνεόντων ἀνέμων, καθίταται ἐπικίνδυνος διὰ τὰ πλοῖα. Ἡ ὅλη πόλις ἔχει τύπον μᾶλλον ἰταλικόν, ὃν τῇ ἔδωκαν οἱ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατέχοντες αὐτὴν Γενουήσιοι· κατοικεῖται δὲ τὴν σήμερον ὑπὸ πεντακισχιλίων περίπου κατοίκων, Τατάρων κατ' ἐξοχὴν, Ἀρμενίων, Ἑβραίων καὶ τινῶν Ἑλλήνων, οἵτινες μετέρχονται τὸ ἐμπόριον τῶν τεταριζευμένων ἰχθύων. Ὄθεν καὶ καθ' ὠρισμένην τοῦ ἔτους ὥραν, τὸ ἔαρ, πλοῖα μεγάλα καὶ μικρὰ εἶναι ἠγυροβολημένα ἐν τῷ λιμένι, περιμένοντα τὸ οὐχὶ λίαν εὐοσμὸν φορτίον των. Τὸ κέντρον τῆς πόλεως, ἥτοι τὸ ἀριστοκρατικὸν τρόπον τινὰ τμήμα, κατέχεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, οἵτινες ζῶσιν ἐνταῦθα βίον ἀνετον καὶ εὐπορον, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ ἐπιμελῶς καὶ κομψῶς ὠκοδομημένα οἰκίαι καὶ οἱ εὐσκαῖοι αὐτῶν κῆποι. Ὅτι ὅμως διεγείρει κατ' ἐξοχὴν τὸν θαυμασμὸν τῶν περιηγητῶν εἶναι τὸ ἐξάισιον κάλλος τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν δυσέυρετον ἀριστοκρατικὴν σφραγίδα καὶ τὸν ζωηρὸν τῆς Ἀνατολῆς τύπον.

Οἱ Τάταροι ἀποτελοῦσι τὴν κατωτέραν τοῦ λαοῦ τάξιν, εἶναι οἱ ὑπηρεταὶ καὶ μεσίται τῶν πλουσίων ἐμπόρων, καὶ κατοικοῦσι καὶ ἰδιαίτερον τῆς πόλεως τμήμα, τὸ ὁποῖον φέρει τὸν τύπον τῆς πενίας καὶ τῶν στερησέων. Καὶ τινος φυλῆς Τατάρων διαμένει ἐνταῦθα, οἱ Νογαΐδες, οἵτινες μετέρχονται τὸ ἰδιαίτερον αὐτῶν ἐπάγγελμα, τὸ τῶν ἀμαξηλατῶν, καὶ ἄλλην κατοικίαν δὲν ἔχουσιν ἢ τὸν μανδύαν των, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου κατακλίνονται ἐν ὑπαίθρῳ πλησίον τῶν καμήλων, τῶν παρ' αὐτοῖς θέσιν ἵππων καὶ βοῶν ἐπεχουσῶν. Στέφουσι τὴν πόλιν λόφοι ξηροὶ καὶ πετρώδεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων πλείστοι ἀνεμόμυλοι ἀρχαῖται καὶ κατασκευῆς πλήττουσι τὸν ἀέρα διὰ τῶν ξυλίων αὐτῶν βραχιόνων.

Δύο δὲ εἶναι αἱ μεγάλαι τῆς Θεοδοσίας πλατεῖαι, ὧν ἡ μὲν χρησιμεύει ὡς ἀγορὰ, ἐν ἧ κατὰ πᾶσαν ἐβδομάδα τελεῖται ζωηροτάτη πανηγυρίς, ἡ δὲ ἑτέρα εἶναι ἔρημος καὶ σιωπηλή. Ἐν αὐτῇ ὑψουτό ποτε τὸ λαμπρότερον τῆς πόλεως τζαμίον τοῦ ὁποῖου τὰ εἰρηπικὰ καλύπτουσι ἔτι τὸ ἔδαφος. Ἡ καταστροφή αὐτοῦ εἶναι ἔργον τῶν ἀγρίων Τατάρων. Ἦτο τὸ τζαμίον τοῦτο ἀκριβεστάτη τῆς Ἀγίας Σοφίας ἀπομίμησις, καὶ αὕτη ἡ Θεοδοσία ἐπεκκλήθη ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἡ Κωνσταντινούπολις τῆς Κριμαίας.

Ε'. ΚΕΡΤΖΙΟΝ.

Ἐτερον δὲ τζαμίον τῆς πόλεως ταύτης μετεσχηματίσθη εἰς Μουσεῖον τῶν ἀρχαιοτήτων, τὸ ὁποῖον περιέχει πλείστα ὕσα ἀξιοπεριεργα ἀντικείμενα, μαρτυροῦντα τὴν καλλιτεχνίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Γενουηναίων ἀποίκων. Τὸ μουσεῖον τοῦτο δις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐπεσκέφθη, ὅθεν ὕσα ἐν αὐτῷ εἶδον ζωηρῶς ἔμεινον ἐν τῇ μνήμῃ μου ἐντετυπωμένα. Πρὸ τῆς εἰσόδου κεῖνται δύο κολοσσαῖοι λέοντες ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ὠραιστάτης ἐργασίας, τῶν ὁποίων ἀμφοτέρων αἱ κεφαλαὶ εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος. Οἱ λέοντες οὗτοι εὐρέθησαν εἰς τὸν πυθμὲνα τῆς θαλάσσης ἐν τῷ Κιμμερικῷ Βοσπόρῳ παρὰ τὸ Κέρτζιον, καὶ φαίνεται ὅτι ἐκόσμουσαν τὴν ἀρχαίαν τοῦ Μιθριδάτου πρωτεύουσαν. Ἐντὸς δὲ τοῦ μουσείου ἀπαντῶμεν πρῶτον βάσιν μαρμαρίνην μεγάλην, εὐρεθείσαν εἰς Ἀνάπαν τῆς Ἀσίας. Ἡ βάσις αὕτη ἐκράτει ἀγαλμα Διήμητρος, ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἐπ' αὐτῆς σωζομένη ἐπιγραφή, καθ' ἣν Ἀριστονίκη τις, θυγάτηρ τοῦ Ζηνοκρίτου ἀνέθηκε τὸ ἀγαλμα τῇ Διήμητρι. Παρεκεῖ βλέπομεν γενουήσιον ἐπιγραφήν τοῦ ἔτους 1523, ἣτις κατὰ τοῦτο εἶναι περιεργος, διότι μαρτυρεῖ ὅτι καὶ μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1475 ἄλωσιν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐσώζοντο ἐν Θεοδοσίᾳ γενουήσιοι τινες ἀριστοκρατικαὶ οἰκογένειαι, ἐν ᾧ ἐνομιζέτο συνήθως, ὅτι ἅμα ἀλωθείσης τῆς πόλεως ἔγειναν καὶ οἱ γενουήσιοι κάτοικοι ἄφαντοι. Πρὸς δὲ τούτοις ἐπισύρει τὰ βλέμματά μας καὶ ὁ γρύψ, τὸ στέμμα τοῦ Παντικαπαίου (Κερτζίου). Τὸ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀνάγλυφον εἶναι καλλίστης ἐργασίας· ὁ γρύψ ὀρθὸς ἐπὶ τῶν δύο ποδῶν του ἔχει ἀναπτυσσόμενα τὰς πτέρυγας του, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς του εἶναι ἄγριος καὶ ἀπειλητικὸς.

Περιέχει τὸ μουσεῖον καὶ δύο παμμεγέθεις ἀμφορεῖς, μικρὰν κεφαλὴν ταύρου χρυσοῦν, ἀγαλματίαν τινα πῆλινα καὶ λαμπροτάτην κεφαλὴν Ἀφροδίτης.

Ὀλίγα τινὰ πρέπει ν' ἀναφέρω ἔτι περὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν δυτικῶν Ἀρμενίων, ἣν ἐπεσκέφθη μικρὸν πρὸ τοῦ ἐκ Θεοδοσίας ἀπόπλου. Φαίνεται ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἤρχισε ν' ἀναγείρηται πρὸ πολλῶν χρόνων καὶ εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν ἀπεπερατώθη τοῦλάχιστον τὰ θεμέλια καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ ὅλου ναοῦ φέρουσι τὸν τύπον τοῦ 13ου Μ. Χ. αἰῶνος. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀναφέρει ἡ ἱστορία ὅτι οἱ Ἀρμένιοι ἔλαβον κατὰ πρῶτον τὴν ἀδειαν νὰ διαμένωσιν ἐν Καφρᾷ. Τὸ ἄνω δὲ μέρος τοῦ ναοῦ ἔχει βυθμὸν ὀθωμανικόν. Ἰσως ἀπ' οὗ ἐπὶ τινος χρόνον ἐχρησίμευσεν ἡ ἐκκλησία εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Προφήτου, ἦλθον πάλιν οἱ Ἀρμένιοι καὶ ἐξεδίωξαν τοὺς Τούρκους, διότι ὅλοι σχεδὸν οἱ λίθοι φέρουσι τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, δι' οὗ οἱ Ἀρμένιοι ἠθέλησαν βεβαίως νὰ καθαρίσωσι τὸν ἱερὸν χώρον ἀπὸ τῆς τοῦ Μωαμεθανισμοῦ βεβηλώσεως.

Ὀκτώωρος περίπου πλοῦς μᾶς ἔφερεν ἀπὸ τῆς Θεοδοσίας εἰς τὸ Κέρτζιον, τὸ ἀρχαῖον Παντικαπαῖον, τὴν παλαιὰν πρωτεύουσαν τοῦ Κιμμερικοῦ Βοσπόρου. Κεῖται ἡ περιεργὸς καὶ ἱστορικὴ αὕτη πόλις ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς ταυρικῆς χερσονήσου, ἔνθα ἀπολήγει ὁ βαθὺς κόλπος, τὸν ὁποῖον σχηματίζουν τὰ ὕδατα τοῦ Βοσπόρου, καὶ ἐκτείνεται, ὡς ἡ Θεοδοσία, ἐν σχήματι ἡμισελήνου, μετὰ τὴν διαφορὰν μόνον ὅτι ἐν ᾧ αἱ ὁδοὶ τῆς Θεοδοσίας εἶναι στεναὶ καὶ ἄρρυθμοί, αἱ τοῦ Κερτζίου εἶναι καὶ εὐρεῖαι καὶ εὐθείαι, καὶ παρέχουσι τῇ ὅλῃ πόλει θέαν εὐχάριστον καὶ ἱλαράν. Στέφεται καὶ τὸ Κέρτζιον ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς ὑπὸ πολλῶν λόφων, ὧν ὁ μεγαλειότερος καλεῖται μέχρι τῆς σήμερον Μιθριδάτης, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀρχαίου βασιλέως τοῦ Πόντου. Ἐπὶ τοῦ λόφου τούτου ὑψοῦτο ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἀρχαίου Παντικαπαίου, καὶ ἡ ὑψηλότερα αὐτοῦ κορυφὴ καλεῖται καὶ νῦν ἔτι ὁ τάφος τοῦ Μιθριδάτου. Ἀν ὅμως πραγματικῶς ὁ Μιθριδάτης ἐτάφη ἐνταῦθα εἶναι ἀμφίβολον.

Ἀπὸ τοῦ λόφου τούτου, λέγει ἡ ἱστορία, ὅτι ὁ ἀγέρωχος οὗτος ἡγεμὼν παρετήρει τὸν στόλον του, τὸ φρόνητρον τῶν Ῥωμαίων. Νῦν ὑψοῦται ἐνταῦθα οἰκοδόμημα νέον, σχῆμα ἔχον ἀρχαίου ἑλλ. ναοῦ ἐν ᾧ διατηροῦνται ἀρχαιοτήτες τινες, εὐρεθείσαι εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως. Μεταξὺ ἄλλων περιεργῶν εἶδον πληθὺς πηλίνων ἀγγείων μετὰ διαφόρους παραστάσεις, καὶ σαρκοφάγους τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἐποχῆς καὶ τῆς μεταγενεστέρας φραγκικῆς. Ἐπὶ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου τὸ μουσεῖον τοῦτο ὑπέστη πολλὴν βλάβην ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν, καὶ πλείστα τῆς τέχνης μνημεῖα, τὰ ὁποῖα διατηροῦντο ἐνταῦθα, κοσμοῦσι σήμερον τὸ βρετανικὸν ἐν Λονδίῳ μουσεῖον.

Παραλίως ἐκτείνεται ἡ ἐμπορικὴ κυρίως ὁδὸς, ἣν κοσμοῦσι μεγάλοι λίθινοι οἰκοδομαὶ, ἐπὶ τινῶν τῶν ὁπίων φαίνονται ἔτι τὰ ἔγνη τοῦ τελευταίου πολέμου. Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως εἶναι ἀρκετὰ ζωηρὸν, καὶ εὐρίσκεται εἰς χεῖρας Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων. Οἱ Ῥώσοι καὶ Τάταροι εἶναι εὐάριθμοι καὶ ἀποτελοῦσι τὴν κατωτέραν τοῦ λαοῦ τάξιν.

Ἐν Κερτζίῳ ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῶν συνοδοιπόρων μου τοῦ Ἀμερικανοῦ καὶ τοῦ Πολωνοῦ, καὶ ὁ μὲν Πολωνὸς ἀξιωματικῶς ἐπέβη τοῦ ἀτμοπλοίου, τὸ ὁποῖον διευθύνετο πρὸς τὰ καυκάσια παράλια, ὁ δὲ Ἀμερικανὸς ἀπέπλευσε κατ' εὐθείαν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διότι ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πατρίδα του, τὴν Φιλαδέλφειαν, πρὸ τοῦ χειμῶνος, καὶ ἐσκόπευε νὰ ἐπισκεφθῇ τινὰς τῆς Ἰσπανίας πόλεις.

Ἐγὼ δὲ δύο ἔτι ἡμέρας ἔμεινον εἰς Κέρτζιον καὶ εἶτα διευθύνθη ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου « ἡ Ἰφιγένεια » πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Ἀζωφικῆς θαλάσσης καὶ πρὸς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας μου, τὸ Ταϊγάνιον.

Αί παραθαλάσσιοι τῆς Ἀζωφικῆς πόλεις Βερδιάνσκη Μαριανούπολις καὶ Ταϊγάνιον, δὲν παρέχουσι τῷ περιηγητῇ ἀξιοσημειωτόν τι ὑπὸ ἱστορικὴν ἢ ἀρχαιολογικὴν ἐποψίν, διότι εἶναι πόλεις ἐμπορικαὶ, κατωκημέναι ὑπὸ ἐμπόρων μόνον. Διὸ παύουσιν ἐνταῦθα καὶ αἱ ὀδοιπορικαὶ μου σημειώσεις. Τοῦτο μόνον θέλω προσθέσει, ὅτι ἐν Ταϊγάνιῳ, ἔνθα ἐπὶ δύο ἐβδομάδας, διέτριψα, ἐπεσκέφθη τὸν κοιτῶνα, ἐν ᾧ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος ὁ Α΄. παρέδωκε τὴν 1 Δεκεμβρίου τοῦ 1825 τὴν ἀγνὴν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς τὸν πλάστην.

Ὁ κοιτῶν οὗτος διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν εὐρίσκετο κατάστασιν ἐν καιρῷ τῆς διαμονῆς τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἄπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του, τελεῖται ἐν αὐτῷ μνημόσυνον. Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ λκοποθῆτου τούτου ἡγεμόνος ἀνήγειρεν ἡ πόλις τοῦ Ταϊγάνιου ἐπὶ μιᾶς τῶν πλατειῶν χαλκινὸν ἀνδριάντα, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐκ μέλανος μαρμάρου βάσις φέρει τὴν Ῥωσικοῦς γράμμασι γεγραμμένην σύντομον μὲν ἀλλὰ συγκινητικὴν τάτην ἐπιγραφὴν « Ἀλεξάνδρω τῷ πρώτῳ. »

I. II.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΛΕΞΜΑΤΑ.

(Τέλος. Ἴδε φυλ. 301.)

41.

Ἄνάμεσα τρεῖς θάλασσας πύργος θεμελιωμένος
βολιμοσσεπασμένος.
Καὶ ἔς τὰ παραθυράκια του καθόνταν τρεῖς κυράδες
ἄν νά ἦσαν συνοφάδες
Ἡ μιὰ ξωμπλιάζει τὸν ἀητό, ἡ ἄλλη τὸν πετρίτη
Παρασκευὴ καὶ Τρίτη.
Κ' ἡ τρίτη ἡ καλῆτερη τὸν ἥλιον συνοριάζει
καὶ τὰ φλωριά γυριάζει.
Τὰ γύριασ' ἐξεγύρισε, ἐννιά γυριὰ τὰ φτιάνει
καὶ ἔς τὸ λαϊμὸ τὰ βάνει.
Τὰ πέντε βάνει ἔς τὸ λαϊμὸ, τὰ τέσσαρα ἔς τὰ χέρια.
μ' ἐσφάζαν τὰ μαχαίρια.
Τότ' ἔβγα ἥλιέ μου ἢ νά βγῶ γιὰ λάμψε ἢ νά λάμψω
πολλὰς καρδιας νά κάψω.
Ἐσὺ κ' ἂν ἔβγης ἥλιέ μου θὰ κάψεις χαρταράκια
τοῦ Μάε τὰ λουλουδάκια
Κ' ἐγὼ ἂν ἔβγω ἥλιε μου θὰ κάψω παλληκάρια
ψηλά ἄν τὰ λεοντάρια.

42.

Μάνα μιὰ κόρη ποῦ ἔδα γῶ ἔς τὴν πλάκα καὶ λευκαίνει
Ἐχ' ἀσημένιο κόπανο, καὶ πλάκα μαρμαρένια.
Μάνα νά τὴν ἐφίληγα κ' ἔδινα τ' ἄλογό μου.
Τὸ ἄλογό μ' ἔχει ἐκατό κ' ἡ σέλα πεντακόσια
Κ' ἂν δὲν μὲ σώσουν τὰ ῥημα πουλῶ τὴ φέρμελή μου
Μοῦ τὴν ἐξετιμώσανε πενήντα κολονάτα.

43.

Μαρίτσα ἐτραγοῦδας σὲ τρίγυνο γεφύρι.
Καὶ τὸ γεφύρι ἐβράγισε καὶ τὸ ποτάμ' ἐστάθη,
Καὶ τὸ στοιχειὸ τοῦ ποταμοῦ πέρα μεριά περνάει.
Ἄλλαξε ἡ Μάρω τὸν ἠγῶ καὶ εἶπε κ' ἄλλο τραγοῦδι.
Πῶς τὸν ἀλλάζω τὸν ἠγῶ νά εἶπω κ' ἄλλο τραγοῦδι
Π' ἄνδρας μου εἶνε βαρεῖα ἄβρωστος βαρεῖα γιὰ νά πεθάνη.
Μ' ἐγύρειψε λαγοῦ τυρί κ' ἀπ' ἄγριο γίδι γάλα.
Ἄσο ν' ἀνέβω ἔς τοὺς κορφοῦς, νά κατεβῶ ἔς τοὺς κάμπους
Νά φτιάσω στρογγυὰ τῶν λαγῶν, ν' ἀρμέζω τ' ἄγριο γίδι
Ἄβρωστος ξαβρώστος κ' ἄλλην γυναῖκα πῆρε,
Πῆρε τὴν πλάκα πενθερὰ τὴν μαύρη γῆ γυναῖκα
Κ' ἄφτοῦ ν' τὰ λιανολίθαρα γυναικοεξαδέλφια.

44.

Ἄσον πλατό ἔχει ἡ θάλασσα κ' ὁ οὐρανὸς τοῦ ψήλου
Τόσον πανὶ ἐδιαζότανε μιὰ κόρη ἔς τὰ μαλλιά της
νά ἴμουν ἔς τὴν τραχηλιά της.
Τοῦ βήγα γυιὸς ἐπέρνας τοῦ βήγα γυιὸς περνάει
τὴν γλυκοχαιρετάει.
— Ὡς πότε ἡ κόρη διάζεσαι, ὡς πότε καλαμιζεις
κ' ἐμένα δαιμονίζεις;
— Σ' ἔχω γραμμένον ἔς τὸ πανὶ καὶ ἔς τὸ ξυλόχτηνόν μου
καρσί ἔς τὸ πρόσωπόν μου.
Σ' τὴν ἄκρη τῆς σαίτας μου σ' ἔχω ζωγραφισμένο
κορμί κυπαρισένιο.
— Νά σοῦ κοποῦν πολλὰς κλωνὰς νά κάθεται νά δένησ'
Νά μπεζερῖσης δένοντα, νά βγῆς στὸ παραθύρι,
ποῦ νά σὲ φᾶ τὸ φίδι!

45.

Σ' τοῦ Νάσα τ' ἄργαλα λαλοῦν ἔς τοῦ Νάσα τὰ παιγνίδια.
Ὁ Κωνσταντῆς πανδρεύεται παίρνει παπαδοπούλα.
Πρώτη βραδυὰ ποῦ πλάγιασε τὴν βρίσκει φιλημένη.
Κόρη μου ποιὸς σὲ φίλησε ὅπου εἶσαι φιλημένη;
Ἄντ' ἡμῶνα ἐννιά χρονῶν κ' ἐπάτησα ἔς τοὺς δέκα
Ἐπῆγα ἔς τὸν πλεματικό νά μὲ ξεμολογήσῃ
καὶ νά μὲ διδάξῃ
Κ' ἔσκυψε καὶ μὲ φίλησε καὶ εἶμαι φιλημένη.

46.

Κάτω ἔς τὸ γιαλό κάτω ἔς τὸ περιγιάλι
Κόρη ἀγαπῶ ξανθὴ καὶ μαυρομάτα.
Δώδεκα χρονῶν κ' ὁ ἥλιος δὲν τὴν βλέπει.
Πάει ἡ μάνα της, δόλια ἀκριβὴ τὴν ἔχει
Μόσχω τῆς μιλάει, Κανέλλα τῆς φωνάζει,
Κανελλόριζα καὶ τ' ἄνθη τῆς κανέλλας.
Τὶ ἐκιτρίνησε κ' εἶσαι μαραζομένη;
Μὴν ἀβρώστησε, μὴν ἐκρυφοθερμάνησῃ;
Μὰ οὐδ' ἀβρώστησα μὰ οὐδ' ἐκρυφοθερμάνησῃ.
Ψὲς τὸ δειλινό κ' ἐψὲς τὸ βράδυ βράδυ
Πῆγα γιὰ νερό πῆγα γιὰ τὸ βαρέλι
Κ' ἤρρα ἓνα παιδί ἄν νά ἦταν ξαδέλφος μου
Καὶ μὲ φίλησε ἔς τὰ μάτια καὶ ἔς τὰ φρύδια.
Καὶ ἔς τὸ μάγουλο ποῦ εἶχε τὸ κοκκινάδι
Κ' ἐκιτρίνισα κ' εἶμαι μαραζομένη.

47.

Τὰ πέλαγα καὶ τὰ νησιὰ οὐλα θαρμένα τὰ ἔχω
Καὶ δὲν ἠμπόρεσα νά βρῶ ἓνα γλυκὸ λεϊμόνι,
Γιὰ νά τὸ στύψω νά τὸ πιῶ νά μὲ διαδοῦν οἱ πόνοι.
Τοὺς πόνους πῶχω ἔς τὴν καρδιά κανεῖ; νά μὴ τοὺς λάβῃ
Παρὰ ἡ Χαΐδω μοναχὰ ἐκεῖνη νά τοὺς λάβῃ.

48.

Σάρωνε χήρα σάρωνε, σάρωνε τὴν αὐλή σου
Σάρωνε καὶ τὴν πόρτα σου τί θέλω νά περάσω.
Τὴν θυγατέρα σ' ἀγαπῶ γυναῖκα νά τὴν πάρω.
Ἐμένα ἡ θυγατέρα μου εἶν' ἥλιος καὶ φεγγάρι
Κ' ἂν τὴν ἴδης κακόμοιρε γίνεσαι δαιμονιάρης.
Καὶ δαιμονιάρης κ' ἂν γενῶ, καὶ τὰ βουνὰ κ' ἂν πάρω,
χήρα, θὰ σοῦ τὴν πάρω.

49.

Μὰ οὐδὲ ἔς τὴν Πόλι ἀγάπησα μὰ οὐδὲ ἔς τὴ Σαλονίκη
Παρὰ ἔς τὴ δόλια τὴν φραγκιά μιᾶς χήρας θυγατέρα,
Ποῦ εἶχε τ' ἄγγελι κόκκινο μὲ τὸ βερζὶ γραμμένο.
Μὲ τὸ μανδύλι τὸ σουρε κ' ἔβαψε τὸ μανδύλι,
Σ' ἐπὶ ποτάμια τὸ πλυνε καὶ τὰ ἐπὶ ἐδάφην,
Ἔβαψ ἡ ἄκρη τοῦ γιαλοῦ κ' ἡ ἄκρη τοῦ πελάγου.
Κατέθη ἀέτος νά πῆ νερό κ' ἔβαψαν τὰ πτερὰ του.
Ἔβαψ ὁ ἥλιος ὁ μισὸς καὶ τὸ φεγγάρι ἀκέρη.
Ἔβαψαν τρία κάτεργα μὲ τοὺς κατεργαρέους.

50.

Ποῦ πῆς πουλί πουλάκι μου ποῦ πῆς πουλί νά μείνης
κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνης;
Πάγω ἔς τὰ ἄρη ἔς τὰ βουνὰ, ποῦ εἶνε καὶ τ' ἄλλα τὰ πουλιά.
Ὅα φτιάσω τὴν φωλίτσα μου ἔς τοῦ τζελεπῆ τὸ φέσι
ποῦ τρέμει γιὰ νά πέσῃ.
Σάζοντας πούστας τὰ μαλλιά θὰ μὲ χαλάῃ
καὶ μὲ χασομεράει.
Ὅα φτιάσω τὴν φωλίτσα μου — Σὲ πέρνω μικρολίτσα μου
Σ' τοῦ πηγαδιοῦ τὸ χεῖλο — Σὲ πέρνω δὲν σ' ἀφίνω.
Πάν τὰ κορίτσια γιὰ νερό — δὲν βγαίνεις ἔξω νά σὲ ἰδῶ;
Καὶ μοῦ τὴνὲ χαλάνε — καὶ μὲ χασομεράνε.

51.

Πόταμε σύντας γεμίζης, καὶ βαρῆς καὶ κυματίζης,
Πάρε με ἔς τὰ κύματά σου, ἔς τὰ κλωθογυρίσματά σου
Νά μὲ πῆς τὴν δύσι δύσι, σὲ μιὰ κρυσταλλένια βρύσι
Πόρχονται ἡ ξανθαὶ καὶ πλένουν, μαυρομμάταις καὶ
λευκαίνου,
Μάρβε μιὰ, μάρβε κ' ἡ ἄλλη, μ' ἄρθε ἐνοῦ φτωχοῦ κοράσι
Ἐἶχε τοῦ ἥλιου τὴν λάμψη καὶ τοῦ φεγγαριοῦ τὴν βάψι.
— Μωρὴ ἐσὺ φτωχὸ κοράσι, ποῦ τὴν ἤρες τόση λάμψη;
— Εἶχα μπάρμπα κ' ἦτον κλέφτης ἀδελφόν κ' ἦτον κουρσέφτης.

52.

Αὐγοῦλ' αὐγοῦλα σκόνωμαι σὲ περιβόλι μπαίνω
Νά κόψω τὸν βασιλικὸ καὶ τὸ μακεδονίσι.
Νά κόψω κ' ἓνα ληρόφυλλο νά κρῶ τὸν ταμπουράν μου.
— Κατακαυμένα τάμπουρα γιὰ δὲν βαρῆς γεμάτα;
— Γιὰ βάλ τὰ τέλια δυνατὰ καὶ βάρει με γεμάτα
ξανθὴ καὶ μαυρομάτα.
Κ' ἂν δὲν ἔς τὴν φέρω τὴν ξανθὴ κάμε τρὰ κομμάτια.

53.

Τὸ μανδουλάκι ποῦ κεντῆς ἐμένα νά τὸ στείλῃς.
Νά μὴ τὸ στείλῃς μοναχὸ παρὰ μὲ τὴν ἀγάπη.
Κ' ἐκεῖνη τὸ παρήκουσε καὶ μοναχὸ τὸ στέλλει,
Ἄ τὰ γόνατα τὸ κράταε καὶ τὸ συγχορῶται.
Γιὰ πῆς μου μανδουλάκι μου πῶς μ' ἀγαπᾷ ἡ κυρά σου;
Ἄ τὸν σὲ συλλογίζεται ἔταν σὲ βάνει ὁ νοῦς της
Σὰν θάλασσα βουρλίζεται ἄν κῦμα δὲρν ὁ νοῦς της
Σὰν τὸ ψαράκι ἔς τὸ γιαλό, τ' ἄρνι ἔς τὸ μακελλάρη.

54.

Ἄν μπορῶ μάνα, δὲν μπορῶ ἀπὸ τὸ μεσημέρι.
Κᾶν θ' ἀβρώστησω μάνα μου, κᾶν τακτικός θὰ πάρω
Κᾶν θὰ φορέσω τὰ στενά νά παίξω τὸ βεστίτσιο.
Σώπα, Χρῆστό μου, μὴν τὸ λὲς καὶ μὴ τὸ κουβεντιάξεις
Γιατὶ ἔχω ἔχθρους καὶ χαίρονται καὶ φίλους καὶ λυποῦνται.
Ποιὰ μάνα ἔχει ἓνα παιδί καὶ τακτικὸς νά πάη;
Περικαλῶ σε, κύριε μου, παῦσε τὴν κατοικιά σου.
Πάρε τὴν πάχη ὄχ τὰ βουνὰ, τὴν καταχινὰ ὄχ τοὺς κάμπους.
Γιὰ ν' ἀγναντεύσω, γιὰ νά ἰδῶ τὸν κάμπον τῆς Μεθώνης.
Πῶς κάνουν τὴν ζευγολατιὰ, τοῦ κάμπο οἱ ζευγολάτες,
Ποῦ κάνει ὁ Χρῆστος μοναχὸς μὲ τὸ γοργὸ ζευγάρι.
Μὰ εἶχε τὰ βόιδα ἀπὸ στοιχειὰ, τ' ἀλέτρια σιδερένια
Κ' ὀλόσπερνε κ' ὀλόκανε κ' ὀλόγραμμάτα στέλλει.
« Ἄναθεμά τον τὸν παπᾶ μὲ τὰ μορφα κοράσια
Ἄποῦ τὰ στέλλει γιὰ νερό κ' ἔρχονται φιλημένα. »

55.

Μιὰ κόρη ἐκοιμότανε ἔς τ' ἀνδρὸς της ταῖς ἀγκάλαις
Κ' ὕπνος δὲν τῆς ἐπάγαινε κ' ὕπνος δὲν τῆς παγαίνει.
Ἄλο τ' ἀνδρὸς της ἔλεγε κ' ἔλο τ' ἀνδρὸς της λέγει.
Βαρεῖα κοιμάσαι Κωνσταντῆ ἔς ταῖς ἐδικαῖς μ' ἀγκάλαις
Ποῦ ἡ συντροφιά σου ἐμίσησε καὶ πάει καὶ τὸ βράδυ.
Ποῦ μὲ βιάζεις λιγερῆ, ποῦ μὲ βιάζεις κόρη.
Θαβρῶ καὶ ἄλλον ἀγαπᾷ κ' ἄλλον ἄνδρα θὰ πάρεις.
Ἄνισως κ' ἄλλον ἀγαπῶ κ' ἄλλον ἄνδρα ἀπὸ σένα
Σπαθὶ βαστῆς στή μέση σου κόψε μου τὸ κεφάλι.
Νά ματωθοῦν τὰ ῥοῦχα μου κ' ἐσένα τὸ σπαθὶ σου.
Κ' ἐπίστευσε ἔς τοὺς ἔρκους της κ' ἐκίνησε νά πάη
Σ' ἀφίνω γιὰ μὴρ λιγερῆ κ' ἐμπιστευμένη ἀγάπη.
Σοῦ δίνω χτένι καὶ γυαλί κόρη νά μὲ θυμάσαι
τὸ χτένι νά χτενίζεσαι καὶ τὸ γυαλί νά βλέπης.

Μεσοστρατῆς μεσοδρομῆς ἔς τὴ μέση τοῦ πελάγου
Τότες τὸ συλλογίστηκε, τότε τὸ βάνει ὁ νοῦς του
Ποῦ εἶν τὸ καλαμάρι του ποῦ εἶν τὸ χάιμαλί του.
Καὶ πίσω ξαναγύρισε, γύρισε νά τὰ πάρη.
Βρίσκει ταῖς πόρταις σφαλισταῖς καὶ σφικταμπαρωμέναις,
Ἐρωτάει ταῖς γειτόνισσαις καὶ ταῖς γειτονοπούλαις
Ἄθὲ καὶ τί νά γείνηκε ἡ ἐδικὴ μ' ἀγάπη
Π' οὐδὲ ἔς τὴν πόρτα φαίνεται μὰ οὐδὲ ἔς τὸ παραθύρι.
Μὰ οὐδὲ ἔς τὴ βρύσι γιὰ νερό νά φέρῃ τὸ βαρέλι;
Θαβρῶ τι μέσα κάθεται καὶ μάλλον ἄνδρα παίζει.
Κλοτσᾷ βαρετὴ τὴν πόρτα του σχίζει κ' ἐμβαίνει μέσα
Καὶ τὸ σπαθὶ του τράδησε τῆς κόβει τὸ κεφάλι.

56.

Καλότυγά εἶναι τὰ βουνὰ καλότυχοι κ' οἱ κάμποι
Καλότυχη κ' ἡ Ἄρετὴ ποῦ τὴν παντρολογᾶνε.
Ἄποῦ εἶχε τοὺς ἐννιά ἀδελφοῦς, τὰ δεκαοχτὼ ξαδέλφια.
Συμπεθεριά τῆς φέρνουνε τὴ μιὰ μεριά τὴν ἄλλη
Κ' ἓνα καλὸ συμπεθεριὸ πολὺ μακρὰ ἔς τὰ ξένα.
Κανεῖς δὲν ἀπακρίθηκε ἀπὸ τοὺς ἐδικούς της
Παρὰ ὁ Κώστα μοναχὰ ἐκεῖνος ἀπακρίθη.
Μανοῦλα νά τὴν δώσωμεν τὴν Ἄρετὴ ἔς τὰ ξένα
Ποῦ εἶμαι κ' ἐγὼ πραγματευτής, ποῦ εἶμαι μπεζερῖανης
Γιὰ νά περῶ νά τρῶ ψωμί νά τόχω κ' ἀποκοῦμπι.
Κώστα ἂν μ' εὕρη θάνατος ποιὸς πάει νά τὴν φέρῃ;
Τὸ καλοκαίρι δυὸ βολαῖς καὶ τὸν χειμῶνα πέντε;
Μανοῦλ' ἂν σ' εὕρη θάνατος ἐγὼ πᾶ καὶ τὴν φέρνω,
Τὸ καλοκαίρι δυὸ βολαῖς καὶ τὸν χειμῶνα πέντε.
Ἄθλιαν τὰ χρόνια δῶστουχα κ' οἱ μῆνες ποντισμένοι
Πεθάναν καὶ οἱ ἐννιά ἀδελφοὶ τὰ δεκαοχτὼ ξαδέλφια.

Σ' ἔλους τοὺς γυιοὺς βάνει κερὶ 'ς ἔλους τοὺς γυιοὺς λιβάνι
Τὸν Κώστα καταριώτανε βαρειὰ κατὰρα λέει.

"Ολοὶ μου οἱ γυιοὶ νὰ λυώσουνε καὶ ὁ Κώστας νὰ μὴ λυώσῃ

'Οπ' ἔδωκε τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακρὰ 'ς τὰ ξένα.

Πουλὰκι πέραν τ' ἄκουσε τοῦ Κώστα πάει τὸ λέει.

Κώστα ἡ μάνα σου καταραίει, βαρειὰ κατὰρα λέει

"Ολοὶ μου οἱ γυιοὶ νὰ λυώσουνε καὶ ὁ Κώστας νὰ μὴ λυώσῃ

'Οπ' ἔδωκε τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακρὰ 'ς τὰ ξένα.

Κ' ἡ γῆ ἀναταράχθηκε κ' ὁ Κώστας ἐσηκώθη
βάνει τὸ σάβαν' ἄλογο καὶ τὸ σανίδι σέλλα.

'Εκίνησε κ' ἐδιάχκε νὰ φέρῃ τὴν Ἀρέτω.

'Σ τὴ στράτα ὅπ' ἐπάγαινε 'ς τὴ στράτα ποῦ παγαίνει,

Τὸ θεὸ παρακαλιώτανε, τὸ θεὸ παρακαλιέται·

Θέ μου νὰ βρῶ τὴν Ἀρετὴ 'ς τὴ βρύσι νὰ λευκαίνῃ
Καθὼς περικαλιώτανε ἐδιάει καὶ τὴν ἡῦρε·

'Απὸ μακρὰ τὴν χαίρετ' κ' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέγει·

Γιὰ σου χαρὰ σου Ἀρετὴ.—Καλῶς τονε τὸν Κώστα.

"Αἴντε ἀδελφὴ νὰ φύγωμε 'ς τὴ μάνα μας νὰ πάμε·

'Η μάνα μας ψυχομαχάει βαρειὰ γιὰ νὰ πεθάνῃ,

'Εκίνησαν κ' ἐδιάχκανε 'ς τῆς μάνας τους τὸ σπῆτι.

Γιὰ σου χαρὰ σου μάνα μου.—Καλῶς τὴν τὴν Ἀρέτω.

'Αρέτω μου ποιὸς σ' ἔφερε ποιὸς θὰ σὲ πάει πίσω;

Μάνα μ' ὁ Κώστας μ' ἔφερε κένιος μὲ πάει πίσω.

57.

Τί νὰ γένω ὁ λεινὸς ὁ κατακακόμοιρος;

Τί νὰ γένω ὁ λεινὸς μὲ τὴν κακὴ γυναῖκα;

Τὸν χειμῶνα μ' ἔστειλε νὰ σπεῖρω νὰ θερίσω.

"Ἔστειλα κ' ἐγὼ ὁ λεινὸς ὁ κατακακόμοιρος

"Ἔστειλα κ' ἐθέρισα κ' ἔκαμα δύο βατζέλια.

Τὸ ἕνα δίνο δεκατιά τ' ἄλλο κρατῶ νὰ σπεῖρω

Κ' ἐκεῖνο μοῦ ἀνέμεινε ἡ σκούφια μου γεμάτη.

Στὸν ὠμό μου τὸ ἔβαλα 'ς τὸ σπῆτι μου παγαίνω.

Εὔρισκω τὴν γυναῖκα μου καὶ μαγειρεύει κόττα.

'Ἐθάῤῥεψα ὁ λεινὸς ὁ κατακακόμοιρος

'Ἐθάῤῥεψα ὁ λεινὸς καὶ πέρνω ἕνα κοψίδι.

Καὶ τὴν χουλιάρ' ἀρπάξε μοῦ σχίξει τὸ κεφάλι·

58.

'Ανάθεμά σε Ζαχαριά μὲ τὸ ζακόνι πῶχεις,

Πῆσα ἡμεροῦλα πόλεμο πᾶσα μῆνα γυναῖκα.

Μηγάρις πέρνει βλάχισσα μηγάρις βλαχοπούλα,

Μὴ πέρνει τὴν μανιάτισσα τὴν καπιτανοπούλα,

Πῶχει κορμί γιὰ φορεσιὰ καὶ μέση γιὰ ζωνάρι

λαϊμὸ γιὰ τὸ γιορντάνι

Καὶ δάκτυλα μασουρωτὰ γιὰ δέκα δακτυλίδια;

—"Οχ τοῦ γαιδάρου ἡ κλῆρα.

59.

Δώδεκα χρόνους ἤμουνα 'ς τὸ Χάρο ρογιασμένους

Καὶ βόγα δὲν τοῦ γύρεψα μηδὲ τὴν δούλεψί μου,

Μόν' τὰ κλειδιά τοῦ γύρεψα, κλειδιά τοῦ παραδείσου

Ν' ἀνοίξω τὸν παράδεισο νὰ ἰδῶ τοὺς κολασμένους.

Δεξιὰ μεριά εἶναι οἱ δίκαιοι, ζερβιά εἶναι οἱ κολασμένοι
Κρατήγανε κ' οἱ δίκαιοι λαμπάδας ἀναμέναις·

Κρατήγανε κ' οἱ ἄρχοντες σακκούλαις μὲ τὰ γρόσια.

Καὶ τοὺς πτωχοὺς παρακαλοῦν καὶ τῶν φτωχῶνε λένε·

Πάρτε φτωχοὶ τὰ γρόσια σας καὶ ὅς τε μας λαμπάδες.

'Ἐδῶ τὰ γρόσια δὲν περνοῦν, λαμπάδες δὲν πουλιένται,

Παρὰ ἡ παστρική ψυχὴ, ψυχὴ τοῦ παραδείσου.

Θυμᾶσθ' ὄντας τὰ πέρνατε τὰ δέκα δεκάπέντε,

Καὶ τὸ κρατὶ μὲ τὸ νερό, τ' ἀλεύρια μὲ τὴ στάκτη;

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΡΟΣΟΧΗ

ΓΕΝΟΣ ΟΥΔΕΤΕΡΟΝ. Ἡ Κυρία Στάελ ἐτίμα τὴν
τύχην τοῦ Ναπολέοντος· ἐπεσκέπτετο συχνὰ πυκνὰ
τὸν Κεραμεικὸν καὶ ἤθελέ ποτε νὰ διορισθῇ κυρία τῆς
αὐλῆς, διὰ νὰ μεταβῇ ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῆς αὐτο-
κρατείας εἰς τὸ γραφεῖον τῆς διπλωματίας. Ὅθεν ὁ
αὐτοκράτωρ προσφυλάττετο καὶ ἀνθίστατο εἰς τὰς
κολακείας τῆς λαμπρᾶς ταύτης Κορίννης ἥτις ἔκρυ-
πτεν ἐν τῷ στήθει τὸ σύστημα καὶ τὴν φιλοδοξίαν
τῶν Αἰκατερινῶν καὶ Ἐλισαβετῶν.

Καὶ ὅμως ἡ Κυρία Στάελ προσεπάθει ἀδικηκόπως,
καὶ πρῶτον τινὰ, ἀφ' οὗ ὀλόκληρον νύκτα ἐβυσσοδό-
μυσε σχέδια καὶ ἐλπίδας προσήλθεν ἑνωρὶς εἰς τὸν
Κεραμεικόν. Εἰσέρχεται καὶ τοι ἐμποδιζομένη· παρὰ
τὰ διατεταγμένα διαπερᾶ αἰθούσας καὶ στοάς, προ-
χωρεῖ δὲ καὶ κλειδούχους ἀποθούσα καὶ ὑπηρέτας.
Τέλος φωνάζουσι πρὸς αὐτήν· « Ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι
εἰς τὸ λουτρόν! » Ἀλλὰ οὔτε τοῦτο τὴν ἐμποδίζει·
ἐξακολουθεῖ βραδίζουσα βήματα ταχέως, καὶ ἀνοίξασα
μόνη τὴν τελευταίαν θύραν, εὔρισκει τὸν ἥρωα εἰς
αἰσχίστην κατάστασιν. Οὗτος δὲ ζητεῖ συγγνώμην,
καὶ τεταραγμένος ὀλίγον, λέγει ὅτι τῷ εἶναι ἀδύνα-
τον νὰ ἀκροασθῇ αὐτῆς εἰς τιαυτήν ὥραν καὶ κα-
τάστασιν. « Δὲ! καὶ τί πειράζει, αὐτογράτωρ; ἡ με-
γαλοφυΐα δὲν ἔχει γένος ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν. . .
Ἄκουσέ με . . . » Συνήφθη λοιπὸν ἀλλόκοτος συνο-
μιλία μεταξὺ μονάρχου ἐν τῷ ὕδατι τοῦ λουτροῦ
καὶ Πυθίας οἰστρηλατουμένης, ἀντιτεινόντων καὶ ἀν-
τικρουόντων συλλογισμοῦς, σκέψεις καὶ ἀξιώματα.
Ὁ ἡγεμὼν λησμονήσῃ τὴν θέσιν τοῦ ἀντικρούει τὴν
ἀπρόοπτον ταύτην θέλλαν· ἡ δὲ γυνὴ ἐντεινούσα
τὴν φωνὴν καὶ ὡς ἐκ τρίποδος λαλοῦσα, προλέγει
ἔνθους καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἀντιστάσεις καὶ τὴν
Εὐρώπην ἐπανισταμένην καὶ τὴν Γαλλίαν καταβλη-
θεῖσαν καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν σκῆπτρον κατακυβιζό-
μενον μετὰ τῶν κοινῶν ἐλευθεριῶν εἰς τὴν ἄβυσσον
τοῦ χρόνου καὶ τὰ χάσματα τῶν θαλασσῶν.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Φυλλ. 15 Σεπτ.

Σελ. 294 στ. 33 γρ. Ἐγχορὸν ἀντὶ Ἐγχορούς

Σελ. 295 στήλη πρώτη γρ. παλινορθώσεως ἀντὶ ἀνα-
ζωπορήσεως.

Καὶ στήλη δευτέρα ἐν τῇ αὐτῇ σελ. σ. 4 καὶ σ. 7. γρ.
παλινορθώσεως ἀντὶ ἀναζωπορήσεως.

Φυλλᾶδ. 1ης Ὀκτωβρίου.

Σελ. 327 σ. 25 γρ. λοιπὸν ἀντὶ λοιπῶν.

Σελ. 328 σ. 14 γρ. διαδώσωσιν, ἀντὶ διασώσωσιν.

Ἐν τῇ αὐτῇ σελ. σ. 44. πρόσθετες, ἱστορίαν.

Σελ. 329 σ. 4. γρ. ἴνα ἀντὶ διὰ νά.

σ. 36 πρόσθετες· περὶ τοῦ ἀνδρός.